

Veiligheid bekopen met de (levende) dood van de ander

Bijdrage aan een kritische discoursanalyse van migratie en veiligheid in de Nederlandse politiek en media, gezien door de lens van Mbembe's begrip van necropolitiek

'Hope' door Adel Abdessemed (2011-12)

Milou Francke (1023691)

Datum en plaats:

28 juni 2024, te Breda

Inhoud:

Master Thesis voor WO-master Humanistiek (M3-MT)

Begeleider:

Prof. Dr. L. (Laurens) Ten Kate

Meelezer:

Dr. C. (Caroline) Suransky

Aantal woorden:

Voorwoord

Voor jullie ligt de kers op mijn humanistische taart. Hoewel ik blij ben dat het klaar is, ben ik ook dankbaar dat ik dit proces heb mogen meemaken. Ik heb het ervaren als een verrijking van mijn liefde voor taal, rechtvaardigheid en onderzoek. Zowel de inhoud als het proces hebben ervoor gezorgd dat ik de afgelopen weken vaak met mijn handen in het haar zat, maar gelukkig hebben mijn handen ook vaak genoeg het toetsenbord geraakt. Ik voel mij bevoorrecht dat ik deze studie heb kunnen doen en beseft maar al te goed dat er velen zijn die dit privilege niet hebben. Ik kan niet wachten om alle kennis over (de)humanisering die ik de afgelopen zes jaar (inclusief bachelor) heb opgedaan, toe te passen in de praktijk. Ik zie deze thesis als een eerste stap daartoe. Ik wil dan ook alle docenten en begeleiders die mij het afgelopen jaar hebben begeleid bedanken. Zonder jullie was ik überhaupt niet tot dit punt gekomen. Mijn speciale dank gaat uit naar mijn thesisbegeleider Laurens ten Kate, die mij de afgelopen tijd voorzag van de benodigde academische wijsheden en inzichten, en de perfecte dosis eerlijkheid en structuur. Daarnaast wil ik mee-lezer Caroline Suransky bedanken, die mij tijdens de opleiding veel wijsheid heeft meegegeven en mij nu ook als mee-lezer voorzag van heldere feedback op het onderzoeksvoorstel. Ook mijn medestudenten hebben met hun wijsheden en eigen belemmeringen bijgedragen aan dit onderzoek.

Daarnaast bedank ik graag in detail mijn warme kring van vrienden en familie. Zonder jullie was deze scriptie niet tot stand gekomen. Allereerst bedank ik graag mijn ouders, die mij na tien jaar studeren nog steeds de kans en ruimte hebben gegeven om deze opleiding af te ronden. Zonder mijn liefvallige partner, Djaniek, was dat niet gelukt. Bedankt dat je mij de meeste dagen als een prinses hebt behandeld en ik altijd bij je terecht kon met mijn tranen over het leed van de wereld. Daarnaast bedank ik mijn oma, die mij op onverwachte momenten voorzag van een hart onder de riem via een appje, en de leukste vrienden ter wereld die mij steeds weer herinnerden aan het feit dat sociaal contact wél belangrijk voor me is. En tot slot, niet geheel onbelangrijk, mijn katten Joep en Lio. Zij hebben mij deze maanden voorzien van de meest aangename, afgedwongen afleiding. Het was zeer gewenst dat jullie zo af en toe op mijn toetsenbord kwamen zitten, en mijn excuses dat ik jullie bijdrages heb moeten verwijderen.

Ik hoop dat jullie genieten van het kijkje in mijn brein en wens jullie veel leesplezier!

Breda, juni 2024

Milou

Samenvatting

Deze thesis onderzoekt de bruikbaarheid van de theoretische lens necropolitiek (Mbembe, 2019) om het discours over migratie en veiligheid in Nederlandse politiek en media beter te begrijpen. Middels een kritische discoursanalyse (CDA) (Fairclough, 1995; 2003) zijn verkiezingsprogramma's, debatten, een wetsvoorstel en nieuws- en opinieartikelen van grote kranten in Nederland geanalyseerd. In de analyse is allereerst gekeken naar de mate waarin het discours tussen veiligheid en migratie met elkaar kruist en op welke manier dit geconstrueerd wordt. Vervolgens is geanalyseerd in welke mate dit leidt tot veiligheidsmaatregelen en dehumanisering van migranten. Dit is gezien vanuit de lens van necropolitiek, waarbij de 'uitzonderingstoestand', 'vijandelijke relatie', 'overbodige levens' en '(levende) doden' als kernbegrippen zijn gebruikt. Uit de analyse blijkt dat necropolitiek als theoretische lens de onveiligheid en ontmenselijking van migranten kan blootleggen. In het discours blijkt deze onveiligheid vaak het gevolg van uitzonderlijke maatregelen om de veiligheid van Nederland(ers) te bewerkstelligen. Migrant(en) worden gerepresenteerd als bedreiging voor de veiligheid en als reactie daarop gereduceerd tot de status van 'overbodig leven' en/of 'levende doden'. Het discours creëert daarmee een vraag om politieke reacties zoals het tegengaan, terugsturen of verminderen van migrant(en). Concluderend blijkt necropolitiek ook in het Nederlandse discours een bruikbare lens te zijn voor het analyseren van het discours over veiligheid en migratie. Deze thesis dient als aanzet tot vervolgonderzoek waarbij CDA in volledigheid wordt toegepast en representativiteit van bronnen gewaarborgd wordt.

Sleutelwoorden: veiligheid, migratie, necropolitiek, kritische discoursanalyse, Nederlandse politiek- en mediadiscours

“Als je levend aankomt, dan heb je je asiel verdiend, zo niet, nou ja, dan heb je het in ieder geval tot aan je dood geprobeerd”

- *Abdulwahhab Tahhan, een Syrische vluchteling uit Londen over het migratiebeleid (Correspondent, 2020)*

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting	2
Inhoudsopgave	4
1. Inleiding	6
1.1 Probleem	6
1.2 Doelstelling	9
1.3 Onderzoeksvraag en deelvragen	9
1.4 Methode en aanpak	10
1.5 Relevantie	10
1.5.1 Wetenschappelijke relevantie	10
1.5.2 Maatschappelijke relevantie	11
1.5.3 Relevantie humanistiek	11
2. State of the art: Nederlands (en Europees) migratie discours	1342
2.1 Migratie en veiligheid in het Europese discours	1342
2.2 Migratie en migranten in Nederlandse media-discours	1544
2.3 Migratie discours in Nederlandse politiek	1746
2.4 Veiligheid in de context van het Nederlandse migratie discours	1847
3. Theoretisch kader: necropolitiek	1948
3.1 Inleiding	1948
3.2 State of exception – uitzonderingstoestand	2049
3.3 Levende doden en overbodige levens	2049
3.4 Relatie van vijandschap	2224
3.5 (Schijn)veiligheid	2322
3.6 De necropolitieke macht van niet handelen	2322
3.7 Conclusie	2423
4. Methode	2524
4.1 Aard van het onderzoek	2524
4.2 Methodiek: kritische discoursanalyse (CDA) en necropolitiek	2524
4.3 Analyse	2726
4.4 Selectie primaire bronnen	28
4.5 Primaire bronnen	3029
5. Bevindingen	3332
5.1 In welke mate worden de discourses over migratie en veiligheid in de Nederlandse politiek en media met elkaar verbonden?	3332

5.1.1	Expliciete kruising.....	3332
5.1.2	Impliciete kruising.....	3433
5.1.3	Veiligheidsmaatregelen tegen migratie.....	3635
5.1.4	Wiens veiligheid?	3736
5.1.4	Exclusieve veiligheidsmaatregelen	3938
5.2	Welke narratieven over migranten domineren het huidige discours in de Nederlandse politiek en media, en hoe verhouden ze zich tot ‘overbodige levens’ en ‘levende doden’?	4140
5.2.1	Dehumanisering: de migrant als object.....	4241
5.2.2	Dehumanisering: de migrant als vijand	4443
5.2.3	De (echte) vluchteling vs. andere migranten.....	4645
5.3	In welke mate kan Mbembe’s notie van necropolitiek bijdragen aan het begrijpen van een mogelijke kruising in het discours?.....	4948
5.3.1	Uitzonderingstoestand	5049
5.3.2	Vijandelijke relatie.....	5251
5.3.3	Conclusie.....	5453
5.4	Hoe kan Mbembe’s notie van veiligheid bijdragen aan een kritische analyse van het huidige discours over migratie in de Nederlandse politiek en media?.....	5453
6.	Conclusie.....	5756
7.	Discussie.....	6059
8.	Literatuur	6261
	Bijlage 1: Codeboom	6867
	Appendix: Lijst van primaire bronnen met afkorting	6968

1. Inleiding

1.1 Probleem

Migratie is een veelbesproken thema in Nederland; kabinet Rutte IV is er in 2023 zelfs over gevallen (NRC, 2023). Inmiddels wordt het als vanzelfsprekend beschouwd dat Nederland zich in een ‘migratiecrisis’ bevindt (de Haas, 2023, p. 30-31). ‘Crisis’ verwijst hier echter niet naar de rechtenschendingen van migranten¹ (zie: Barnes, 2022; Coen, 2021; Pijnenburg, 2023) of de grote aantallen doden aan de dodelijkste grens ter wereld, de Europese grens (Basilien-Gainche, 2017, p. 327; Stümer, 2018, p. 24). In plaats daarvan verwijst ‘migratiecrisis’ in het Nederlandse discours naar de gevolgen die de komst van migranten heeft voor Nederland. Er wordt gesproken over een “instroom” van migranten, “vluchtelingenproblematiek” en “vluchtelingenstromen” die beperkt en beheerst moeten worden (Rijksoverheid, z.d.).

In de samenleving komt dit tot uiting in toenemende zorgen over migratie (Geurkink et al., 2023) en een politiek die xenofobie in toenemende mate normaliseert (Witteveen, 2017). Tijdens de Tweede Kamerverkiezingen in 2023 won de Partij voor de Vrijheid (PVV) met een grote meerderheid. In het meest recente verkiezingsprogramma pleiten zij voor een volledige asielstop, het opzeggen van het VN-Vluchtelingenverdrag, het terugsturen van Syriërs met tijdelijke asiilvergunning en minder niet-westerse migratie (PVV, 2023, p. 6-8). Het is volgens hen noodzakelijk deze maatregelen te nemen om de bestaanszekerheid van ‘de Nederlander’ te bewerkstelligen (PVV, 2023, p. 11). Hoewel veel partijen deze extreme standpunten niet delen is inmiddels iedereen in de Tweede Kamer ervan overtuigd dat we hier grip op dienen te krijgen ten behoeve van de Nederlandse samenleving (Ruijter & de Meijer, 2023).

Grip krijgen op migratie kan op twee manieren worden bewerkstelligd, via 1) biopolitiek (Schinkel, 2008; 2017) en 2) necropolitiek (Mbembe, 2019). Biopolitiek, ontwikkeld door Foucault (2003), refereert aan de manier waarop macht, via normatieve regulatie van gezondheid, bevolkingsgroei, seksualiteit en andere dimensies van het leven, het

¹ In deze gehele thesis wordt gebruik gemaakt van het container begrip ‘migranten’ en ‘migratie’ om te verwijzen naar asielzoekers, vluchtelingen, statushouders, arbeidsmigranten en gedwongen migranten. Dit omdat, 1) het onderzoeksobject het Nederlandse migratiediscours betreft, waar termen constant door elkaar worden gebruikt en 2) een onderscheid mogelijk de leesbaarheid van deze thesis verzwakt. Het is echter belangrijk om te vermelden dat er verschil is in terminologie en migranten geen eenduidige groep zijn. Zie: <https://www.vluchteling.nl/nieuws/vluchtelingen-asielzoekers-migranten-wat-is-het-verschil>

biologische leven van individuen en groepen disciplineert. Integratie is hier een voorbeeld van (Schinkel, 2008). In de hedendaagse samenleving verwijst integratie onder andere naar de aanpassing van nieuwkomers aan “onze democratie, rechtsstaat en grondrechten” (Rijksoverheid, 2022) en het respecteren van “fundamentele waarden” (Rijksoverheid, 2022). Integratie vereist dat migranten hun cultuur veranderen zodat ze geen bedreiging meer vormen voor de ‘Nederlandse samenleving’ (Schinkel, 2008). Iemand die integreert staat dan ook per definitie buiten de samenleving (Schinkel, 2017, p. 42). Integratie is daarmee een uiting van biopolitiek: het reguleert de populatie ‘samenleving’ door sociale en biologische kenmerken van bepaalde groepen te sturen via controlemechanismen en disciplinaire maatregelen.

Integratie blijkt tegenwoordig echter niet voldoende om de ‘bedreiging’ van migratie te beperken. Er heerst een narratief van *securitisation* [securitisering] in migratiebeleid (Humphrey, 2013, p. 179; Moreno-Lax, 2018): migratie wordt geclassificeerd en behandeld als een veiligheidskwesitie. Migrant worden van daaruit gecategoriseerd als een bedreiging voor nationale veiligheid, openbare orde en sociale cohesie. Dit resulteert in harde veiligheidsmaatregelen en streng toezicht aan Europese grenzen en ‘migratiedeals’ met Turkije, Libië, Tunesië en Mauritanië die vervolgens leiden tot pushbacks, schendingen van mensenrechten en de dood van vele migranten (Pijnenburg, 2023; Barnes, 2022; Moreno-Lax, 2018).

Hedendaagse pogingen om grip te krijgen op migratie resulteren daarmee vaak in de vernietiging van bepaalde levens. Volgens Mbembe (2019) duidt dit op ‘necropolitiek’: een politiek van de dood. Necropolitiek verwijst naar sociale en politieke machten die het leven van bepaalde groepen of individuen ondergeschikt maken aan de macht van de dood (Mbembe, 2019, p. 135). De veiligheid van de één veronderstelt de dood van de ander (Stümer, 2018). Er is niet alleen meer disciplineren van leven (biopolitiek), maar ook een actieve inzet op de dood. Biopolitiek is geëscaleerd tot necropolitiek (Stümer, 2018, p. 27). Dit resulteert in werelden waar groepen mensen gedwongen onderworpen worden aan omstandigheden die hen als *the living death*² behandelen (Mbembe, 2019, p. 136). In deze *deathworlds*³ leven individuen enkel nog in gevecht tegen de dood (Mbembe, 2019, p. 135). Het doelbewust creëren van deze levende doden in dodenwerelden wordt vervolgens gerechtvaardigd als een noodzakelijke maatregel om veiligheid te waarborgen (Mbembe,

² In deze gehele scriptie vertaald als ‘levende doden’.

³ In deze gehele scriptie vertaald als ‘dodenwerelden’.

2019, p. 64). Het discours in een necropolitieke samenleving drijft daarmee niet op groei en verbetering (biopolitiek), maar op angst en veiligheid (Mbembe, 2019, p. 51).

Critici stellen echter dat het idee van ‘levende doden in dodenwerelden’ de autonomie en het verzet van gemarginaliseerde groepen/individuen onderwaardeert (Thakur, 2022, p. 3). Zo hebben migranten in ’s Werelds grootste vluchtelingenkamp in Syrië, vanwege het vaak lange verblijf daar, een eigen economie opgezet (Weiwei, 2017: 00:35:08). Daarnaast zijn verschillende overlevenden van migrantenvluchten in verzet gekomen door rechtszaken aan te spannen (Lo-Presti, 2019, p. 1354; Barnes, 2022, p. 449). Door hen enkel te presenteren als slachtoffers van een machtsspel doet Mbembe migranten volgens hen tekort (Thakur, 2022). Toch biedt necropolitiek een waardevolle en kritische lens om structurele machtsdynamieken omtrent de dood bloot te leggen. Dit blootleggen van patronen kan er op diens beurt voor zorgen dat juist ook verzet en autonomie zichtbaarder wordt. Huidig onderzoek richt zich op eerstgenoemde.

Nederland dient als casus voor deze thesis. Naast afgelopen gebeurtenissen in Ter Apel (zie: NOS, 2022), blijven ‘levende doden’ binnen Nederland vaak uit beeld. Dodenwerelden in de vorm van vluchtelingenkampen zijn vooral zichtbaar in de grenslanden van Europa, zoals Griekenland en Italië. Hoge grenshekken scheiden letterlijk de dodenwerelden van de levenden (Stümer, 2018, p. 25). Vanwege de Schengenafspraken is er in Nederland juist weinig controle aan de binnengrenzen (Brouwer et al., 2018, 449). Toch blijkt Nederland een grote invloed te hebben en speelt het narratief van veiligheid en bescherming een centrale rol in het migratiediscours (Engbersen & Broeders, 2011). Migratie wordt in het Nederlandse discours vaak benaderd als een bedreiging (Bracke & Hernández Aguilar, 2020, p. 687). Niet voor niets wordt dossier ‘asiel en migratie’ in Nederland behandeld onder het ministerie van Justitie en Veiligheid. Dit narratief van bedreiging resulteert in Nederland tot de uitvoering van ‘afschrikbeleid’ en het actief in zetten op bestrijding van irreguliere migratie (Paynter & Riva, 2023). Als de Donjon van Fort Europa (Engbersen & Broeders, 2011) blijkt Nederland één van de strengste wetten en regels te hebben omtrent ‘illegaliteit’ (Kox, 2024). Ook in Nederland heerst er daarmee een sterk narratief van securitisering.

Dit narratief van securitisering en de centrale rol van Nederland in het dodelijke karakter van de Europese grenzen (necropolitiek) maken het relevant necropolitiek toe te passen op het Nederlandse discours over veiligheid en migratie. Deze relevantie wordt nog eens versterkt door de genoemde toename van xenofobie in de Nederlandse politiek (Witteveen, 2017) en de steeds breder gedeelde zorgen over migratie in publieke opinie

(Geurkink et al., 2023). Aangezien discours, als het ideale instrument van macht, necropolitiek tot mogelijkheid maakt (Estévez, 2014, p. 76) wordt in deze thesis discours geanalyseerd. Vanuit Fairclough's (1995; 2003) kritische blik op discours wordt zo getracht mogelijke necropolitieke dynamieken te onthullen. Deze thesis richt zich daarom op het migratiediscours in Nederland, waarbij ik necropolitiek (Mbembe, 2019) als analytisch kader hanteer. Middels een kritische discoursanalyse van nieuwsartikelen, opiniestukken, Tweede Kamer- en verkiezingsdebatten en verkiezingsprogramma's (zie: 5.1) schets ik een beeld van het discours over veiligheid in de context van migratie in Nederlandse media en politiek. Door het migratiediscours te analyseren vanuit necropolitiek hoop ik inzicht te verschaffen in de complexe dynamiek tussen macht, veiligheid en de regulering van leven en dood in de Nederlandse context.

1.2 Doelstelling

Het doel van deze thesis is inzicht te krijgen in de kruising tussen veiligheid en migratie in het Nederlandse debat, discours die ik hierboven in de probleemstelling verkend heb. Met de notie 'kruising' duid ik de complexe verstrengeling van beide thema's aan: ze lijken elkaar te veronderstellen en te versterken. Mijn hypothese luidt dat door het te bezien vanuit het concept van necropolitiek, zoals geïntroduceerd door Mbembe (2019) nieuw licht werpt op deze kruising van discoursen.

Ik Het beoogt daarmee bij te dragen aan het academische debat over migratie in Nederland en de theorie over necropolitiek te verdiepen door deze praktisch toe te passen op het Nederlandse discours. De huidige thesis betreft echter geen uitputtende discoursanalyse. Veeleer kan deze thesis beschouwd worden als een aanzet tot vervolgonderzoek. Het beoogt met name de bruikbaarheid van necropolitiek als lens op het Nederlandse discours over migratie en veiligheid te toetsen.

1.3 Onderzoeksvraag en deelvragen

Hoofdvraag:

Hoe kan het Nederlandse discours over migratie en veiligheid worden begrepen vanuit het concept van necropolitiek, zoals geïntroduceerd door Achille Mbembe?

Deelvragen:

Commented [LTK1]: Ik vond bij nader inzien het begrip kruising nog niet goed gedefinieerd. Hierbij een poging, de eerste keer dat je 't gebruikt. Let op: het gaat je om twee discoursen, dat over migratie en dat over veiligheid (en om de manier waarop ze elkaar 'kruisen'). Die discoursen zijn onderdeel van het NL debat. Dat debat is zelf geen 'discours' dus. Heb ik gecorrigeerd hier, maar check het nog even elders. Debat en discours niet verwarren.

1. In welke mate worden de discoursen over migratie en veiligheid in de Nederlandse politiek en media met elkaar verbonden?
2. Welke narratieven over migranten domineren het huidige discours in de Nederlandse politiek en media, en hoe verhouden ze zich tot ‘overbodige levens’ en ‘levende doden’?
3. In welke mate kan Mbembe’s notie van necropolitiek bijdragen aan het begrijpen van een mogelijke kruising in het discours?
4. Hoe kan Mbembe’s notie van veiligheid bijdragen aan een kritische analyse van het huidige discours over migratie in de Nederlandse politiek en media?

1.4 Methode en aanpak

Dit onderzoek betreft een sociaalwetenschappelijke methode en is kwalitatief theoretisch van aard. Met behulp van het theoretisch kader van necropolitiek (Mbembe, 2019) richt dit onderzoek zich op een kritische discoursanalyse van het discours over migratie en veiligheid in Nederlandse politiek en media. Kritische discoursanalyse, zoals omschreven door Fairclough (1995; 2003), richt zich op de relatie tussen taalgebruik, ideologie en maatschappelijke structuren (zie: 4.1 & 4.3) en vormt om deze reden de methodologie voor het onderzoek. Van het driedimensionale kader dat Fairclough (1995, p. 74) omschrijft, ligt de nadruk op tekstanalyse en in mindere mate op analyse van sociale praktijken. Een analyse van discourspraktijken wordt hier achterwege gelaten, maar geïnitieerd voor vervolgonderzoek (zie: 4.3). Necropolitiek biedt een kritisch perspectief op hoe ideologieën van superioriteit en uitsluiting worden gereproduceerd in het discours over veiligheid in de context van migratie (zie: 2.1). Beide worden in dit onderzoek gecombineerd zodat machtsstructuren herkend worden en van daaruit het Nederlandse discours in media en politiek getoetst kan worden op necropolitiek. Vanwege de reikwijdte van dit onderzoek wordt er geen diepte-analyse gedaan zoals Fairclough (1995; 2003) deze omschrijft. Huidig onderzoek betreft slechts de toetsing van de toepasbaarheid van necropolitiek en dient daarmee als opzet voor vervolgonderzoek.

1.5 Relevantie

1.5.1 Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek draagt bij aan het wetenschappelijke debat over migratie en necropolitiek. Als praktische toepassing van het theoretische concept necropolitiek, draagt het bij aan academische literatuur over dit onderwerp. Necropolitiek is eerder toegepast als lens in de

context van Europees migratiebeleid (zie: Stümer, 2018; Dehm, 2021; Gebhardt, 2020; Lopes Heimer, 2023; Sahraoui, 2024). In de Nederlandse context is het echter enkel toegepast in de context van het coronabeleid (zie: Schinkel, 2021). Dit terwijl Nederland streng beleid voert (Kox, 2024), actief afschrikbeleid inzet (Paynter & Riva, 2023) en een centrale rol speelt in Europees beleid (Engbersen & Broeders, 2011). Deze thesis vult dit hiaat in de academische literatuur aan.

1.5.2 Maatschappelijke relevantie

De normalisering van xenofobie in de politiek (Witteveen, 2017) en de onzichtbaarheid van bevolkingsgroepen die gedwongen worden te leven in dodenwerelden (zie: 1.1) benadrukken de maatschappelijke relevantie van een onderzoek naar het bredere discours over migratie en veiligheid in Nederland.

1.5.3 Relevantie humanistiek

Het onderzoek is op verschillende manieren relevant voor humanistiek. Mbembe (2019) beschouwt necropolitiek als het onmenselijke gezicht van de humanistische traditie: “[...]humanisme often took the face of an inhuman head [humanisme nam vaak het gezicht aan van een onmenselijk hoofd]” (p. 227). In de humanistische traditie is dehumanisering en exclusie volgens hem dus niet uitgesloten. Door necropolitiek als concept te gebruiken, biedt deze thesis een kritische reflectie op de humanistische traditie en kaart het een belangrijk vraagstuk over humanisering van de samenleving aan.

Net als exclusie zijn de centrale thema's in deze thesis (macht, dood, leven en ongelijkheid) bovendien belangrijke dimensies van zingeving. Grondlegger van het humanisme, Jaap van Praag (1997, p. 18) stelt bijvoorbeeld dat de dood een belangrijke zingeving van het leven kan zijn. Dit betreft echter een dood die ons overkomt. Necropolitiek voegt daar een vorm van dood aan toe: de dood als bewuste strategie, die aan specifieke bevolkingsgroepen wordt toebedeeld (Mbembe, 2019). Een analyse van necropolitiek in de Nederlandse context voegt daarmee iets toe aan de zingevingdimensie van de dood in Nederland.

Een kritische discoursanalyse van migratie en veiligheid in Nederland biedt daarnaast inzicht in de betekenis die Nederlanders geven aan migratie, ‘de migrant’ en veiligheid. Ook deze zingevende dimensie maakt haar relevant voor humanistiek. Het draagt bij aan het publieke debat over het mensbeeld van de huidige samenleving.

Het gebruik van CDA als methode benadrukt tenslotte de relevantie van taal voor sociale wetenschap (Fairclough, 2003, p. 2). CDA slaat daarmee een brug tussen linguïstiek en sociale wetenschap en reflecteert op die manier het interdisciplinaire karakter van humanistiek.

2. State of the art: Nederlands (en Europees) migratie discours

Om een analyse te kunnen doen van veiligheid in de context van het migratie discours is het belangrijk om het discours in te bedden in academische literatuur. Onderstaand licht ik daarom toe hoe het discours tot nu toe door academici is geschetst. Op deze manier is er aandacht voor intertekstualiteit (Fairclough, 2003, p. 39), waarbij teksten worden gebruikt om de huidige ter analyse gestelde documenten te begrijpen en interpreteren.

Aangezien er veel is onderzocht in de context van Europa en Nederland er onderdeel van is, is Europees onderzoek hier ook relevant. Onderstaand ga ik daarom allereerst in op het Europese discours over migratie en veiligheid, waarna ik vervolgens inhaak op de Nederlandse context. Aan de hand van de deelvragen ligt de focus hierbij op de dominante narratieven over migranten en de manier waarop veiligheid in het migratiediscours wordt geconstrueerd. In de Nederlandse context maak ik daarbij onderscheid tussen het discours in media en politiek en zoom ik in op de conceptualisering van veiligheid binnen het discours.

2.1 Migratie en veiligheid in het Europese discours

In het Europese discours is een duidelijke groei van anti-immigratie sentiment zichtbaar (Sahraoui, 2024, p. 4). Het discours over migratie is dan ook voornamelijk negatief ten opzichte van migranten (Gebhardt, 2020, p. 130). Metaforische taal speelt hierin een belangrijke rol. Arcimavicienc & Baglama (2018, p. 11) signaleren vijf dominante dehumaniserende narratieven in Europese media: migranten worden omschreven als 1) objecten, 2) goederen, 3) natuurverschijnselen 4) criminelen en 5) terroristen. Waar de eerste twee een gevoel van apathie uitdrukken, zijn de laatste drie veeleer een uitdrukking van morele angst voor bedreiging (Arcimavicienc & Baglama, 2018, p. 8). Alle vijf ontdoen migranten van hun menselijkheid. Het Europese discours van de migrant als bedreiging wordt door verschillende academici erkend (Eberl et al., 2018). Migranten worden gezien als een bedreiging voor nationale veiligheid, culturele waarden en economische welvaart (Verleyen & Beckers, 2023, p. 729). Welke bedreiging het meest voorkomt hangt af van de specifieke groep migranten, waaronder hun afkomst (Eberl et al., 2018, p. 212).

Ook Bosch et al. (2019) herkennen het discours van de migrant als bedreiging, zoals de crimineel of de terrorist. Daaraan toevoegend stellen zij dat de migrant in het Europese discours geportretteerd wordt als weerloos slachtoffer. Dit sluit aan bij het idee van Gebhardt (2020, p. 131) die dit de *trope of the tragic* noemt. De foto van Aylan Kurdi, een tweejarige Syrisch-Koerdisch jongetje, die in 2015 tijdens zijn vlucht verdronk en aan de Turkse kust

werd aangetroffen, haalde bijvoorbeeld in heel Europa het nieuws (d'Haenens & Joris, 2019, 12). Gebhardt (2020, p. 131) typeert deze representatie van migranten als een depolitisering van rouw. Het uitlichten van de individuele migrant als weerloos slachtoffer zorgt ervoor dat we structurele problemen uit het oog verliezen en vrij blijven van politieke kritiek. Hoewel tragiek mogelijk een kort moment van empathie kan oproepen (Eberl et al., 2018, p. 215), blijft het systematisch handelen van macht dat eraan ten grondslag ligt buiten beeld (Ziadeh, 2016, p. 1). Het slachtoffer narratief schetst de migrant daarnaast vaak af als niet in staat om diens situatie te veranderen en blijft daarmee in een narratief van inferioriteit (Verleyen & Beckers, 2023, 729). Aylan Kurdi is een voorbeeld van de beperkte duur van empathie. Het narratief van slachtoffer veranderde snel weer in het narratief van een bedreiging toen zijn vader werd geframed als mogelijke mensensmokkelaar die zijn eigen familie in gevaar had gebracht (Gebhardt, 2020).

Migranten zelf komen daarnaast vrijwel nooit aan het woord en worden vaak in massa's omschreven (Bosch et al., 2019, p. 114). Migrant wordt op die manier, naast een bedreiging of slachtoffer, ook een lege identiteit, zonder individualiteit: een *no-people* (Bosch et al., 2019, p. 126). In het Europese discours kunnen we daarom duidelijk spreken van drie dominante narratieven: de migrant is een bedreiging, een object of een slachtoffer.

Het eerste narratief gaat vaak gepaard met/rechtvaardigt het nemen van strenge veiligheidsmaatregelen tegen migranten. Zo zorgt het terrorisme en criminaliteit narratief ervoor dat xenofobische verbeeldingen van migranten ontstaan die oproepen tot politieke reacties als 'gevangennemen', 'militaire controle' en andere maatregelen die binnen het narratief van securitisering vallen (Arcimaviciene & Baglama, 2018, p. 10). Het tweede narratief zorgt vervolgens voor apathie jegens de gevolgen van die maatregelen. Zo zorgt het goederen-metafoor ervoor dat 'migratiedeals', ondanks alle mensenrechtenschendingen (zie: Pijnenburg, 2023), gelegitimeerd worden (Arcimaviciene & Baglama, 2018, p. 10). Het slachtoffer narratief biedt vervolgens de mogelijkheid om het handelen van de macht te verbloemen door tragische representaties van individuele schendingen (Gebhardt, 2020; Ziadeh, 2016).

Het Europese discours wordt sinds de terroristische aanval op 9 september 2001 dan ook gedomineerd door een narratief van securitisering (Humprey, 2013, p. 179; Ziadeh, 2016, p. 1): migratie wordt actief gerepresenteerd als een veiligheidsprobleem. Het Europese migratiediscours is, zoals dominante migranten-narratieven doen vermoeden, gestoeld op een wantrouwen jegens de ander en hoofdzakelijk gevoed door angst en apathie (Paré, 2022, p. 46). De combinatie van morele angst, apathie en depolitisering mobiliseert macht om

veiligheid als politieke reactie in te voeren en uitzonderlijke veiligheidsmaatregelen te treffen. Het beschuldigen van migranten dient daarmee als politieke strategie voor het nemen van deze harde maatregelen en het onder controle krijgen van de bedreiging (Humprey, 2013, p. 179).

Hoewel het Europese migratie discours veel breder onderzocht is door academici is bovenstaande geacht als relevant voor huidig onderzoek. Onderstaand wordt dieper ingegaan op hoe dit doorwerkt in het Nederlandse discours in media en politiek.

2.2 Migratie en migranten in Nederlandse media-discours

In Nederland wordt het discours over migratie volgens verschillende academici getypeerd als culturalistisch (Ghorashi, 2017; Schinkel, 2017). Dit betekent dat cultuur gezien wordt als de fundamentele reden voor verschil, waardoor migranten per definitie niet binnen het beeld van de ‘Nederlandse’ samenleving passen, hoewel ze er feitelijk al onderdeel van zijn (Schinkel, 2017). Racisme ondersteunt deze structurele uitsluiting van de ander in Nederland (Welten & Abbas, 2022, p. 17): de Ander is vanwege diens raciale andersheid een grote bedreiging voor het Zelf. Dit wordt bijvoorbeeld weerspiegeld in het dominante idee dat migranten het niet goed met ‘ons’ voor hebben (Serpa, 2022, p. 308).

Een ander dominant voorbeeld hiervan is het narratief van vervanging (Bracke & Hernández Aguilar, 2020). Zo wordt de moslim migrant in Nederland vaak gerepresenteerd als een kwaadaardige stroom van mensen die zich beter voordoet dan ze daadwerkelijk is. In dit narratief doelen moslimmigranten op het ‘vervangen’ van de Nederlandse populatie door hun ‘soort’. In zowel het politieke als het media discours wordt hier actief naar verwezen met de term ‘islamisering’ (Welten & Abbas, 2022, p. 17). In het Nederlandse discours worden migranten dan ook vaak als verdacht beschouwd totdat het tegendeel bewezen is. Dit fenomeen staat bekend als crimmigratie: etniciteit wordt gekoppeld aan criminaliteit wat leidt tot een onevenredige stigmatisering van migranten als potentiële criminelen (Brouwer et al., 2018). Deze stigmatisering zorgt ervoor dat, onder het mom van het voorkomen van criminele activiteiten, het recht op migratie wordt beperkt en deportatie, strenge controles en detentiecentra gerechtvaardigd zijn (Brouwer et al., 2018).

Ook in Nederland is daarmee het dominante discours dat migranten, met name moslim-migranten, bedreigingen vormen voor de veiligheid en sociale harmonie van het land (Welten & Abbas, 2022, p. 16). In het Nederlandse discours vormt de komst van migranten niet alleen een bedreiging van Nederlandse identiteit, maar ook voor de huisvesting,

leefbaarheid en economische welvaart van de ‘Nederlandse’ bevolking (Kuppens et al., 2020, p. 2). Mensen die dichtbij een AZC wonen blijken echter veelal positief tegenover asielzoekers te staan (Kuppens et al., 2020, p. 2), wat even meer weergeeft dat niet migranten zelf, maar juist het discours een beeld van de migrant als dreiging scheidt (Estévez, 2014). Academics bevestigen dan ook dat Nederlandse media de migrant voornamelijk als negatief representeren (Eberl et al., 2018, p. 210). Positief nieuws over moslims en migranten wordt actief onder gerapporteerd (Welten & Abbas, 2022, p. 17).

Net als in Europese media kent ook Nederland daarnaast het tragische narratief van de migrant als slachtoffer (Eberl et al., 2018). Hoewel dit positiever oogt dan het culturalistische gedachtegoed, heeft het ook hier de mogelijkheid om het systematische patroon van macht verborgen te houden (Gebhart, 2020, p. 131). Bovendien draagt het bij aan het binaire idee van de migrant als enerzijds een weerloos slachtoffer en anderzijds een dader, waardoor individuele persoonlijkheid van migranten ongezien blijft (Stümer, 2018, p. 25; Eberl et al., 2018, p. 214) en de migrant als incapabel gezien wordt (Verleyen & Beckers, 2023, 729).

Nederlandse media geeft stemmen van migranten dan ook weinig ruimte (Eberl et al., 2018, p. 210; Lams, 2019, p. 95). Dit terwijl hen een stem geven vaak juist wél kan leiden tot empathie (Bosch et al., 2019, p. 114). Asielzoekers krijgen hier, ten opzichte van vluchtelingen en migranten het meeste mee te maken (Verleyen & Beckers, 2023). Vrouwelijke migranten blijven daarnaast vrijwel onzichtbaar in berichtgeving. Wanneer zij wel in beeld zijn, worden ze vaak neergezet als ongeëmancipeerd slachtoffer en de vrouw van een luie en onderdrukkende mannelijke migrant (Bonjour & Duyvendak, 2018, p. 119).

Via deze stigmatisering, deindividualisering en depolitisering stelt ook het discours in Nederlandse media in staat om de rechtenschendingen van migranten te legitimeren (Arcimaviciene & Baglama, 2018, p. 8). Huidig discours is daarmee het ideale instrument van macht (Estévez, 2014, p. 76). Het beangstigende karakter van discours zorgt er ook hier voor dat lezers het legitiem achten om veiligheidsmaatregelen te treffen (Welten & Abbas, 2022, p. 16). Dit beangstigende karakter wordt in Nederland tot slot versterkt middels het dominante discours van een crisis (Serpa, 2022, p. 308). Sinds 2015, toen er veel vluchtelingen uit Syrië naar Nederland kwamen is migratie een prominent thema geworden (Kuppens et al., 2020, p. 2), dat sindsdien actief aangeduid wordt als crisis (de Haas, 2023, p. 30-31). Het benoemen van een crisis wordt door academics gezien als een manier om tot zware en uitzonderlijke maatregelen over te gaan (Paré, 2022, p. 47). Dit narratief versterkt daarmee de mogelijkheid om over te gaan op veiligheidsmaatregelen.

2.3 Migratie discours in Nederlandse politiek

Het Nederlandse discours in politiek sluit naadloos aan bij het beeld van de migrant als bedreiging. Zo is migratie ook in Nederland veroordeeld tot het narratief van securitisering (Welten & Abbas, 2022, p. 17). Nederland voert bijvoorbeeld een steeds strenger beleid omtrent migratie (Kox, 2024), zet actief afschrikbeleid in (Paynter & Riva, 2023) en speelt een centrale rol in Europese migratie-deals (Engbersen & Broeders, 2011). Dit alles vanuit een overtuiging dat we ‘ons’ land dienen te beschermen tegen ‘de ander’. ‘Onze liberale waarden’ worden geacht beschermd te worden voor de ‘illiberale waarden’ van de migrant (Welten & Abbas, 2022, p. 17). Racisme blijkt dan ook een drijfveer voor Nederlandse politieke beslissingen omtrent minderheden- en migratiebeleid (Welten & Abbas, 2022, p. 17).

Ook het narratief van de migrant met weinig kansen wordt breed gedeeld onder Nederlandse politieke partijen (Bonjour & Duyvendak, 2018). Migranten worden ingedeeld in twee groepen, de kansrijke migrant en de kansarme migrant. Eerstgenoemde wordt gezien als een economische bijdrage en daarmee belangrijk voor de Nederlandse economie. De kansarme migrant wordt daarentegen beschouwd als een last voor de economie (Eberl et al., 2018, p. 212) en vaker geassocieerd met de moslim-migrant (Bonjour & Duyvendak, 2018, p. 117).

Dit negatieve beeld ten opzichte van migranten gaat hand in hand met de toenemende populariteit en normalisatie van populistische alt-rechts partijen (Welten & Abbas, 2022, p. 17). Bij de verkiezingen van 2023 behaalde Geert Wilders met zijn Partij voor de Vrijheid (PVV) 37 zetels (in de huidige peilingen zelfs 49 (Ipsos, 2024)). En ook hiervoor was hij populair. Zo kreeg hij in 2007 de prijs als beste politicus (Bos & Brants, 2014, p. 704). Hij vertegenwoordigt daarmee het groeiende anti-immigratie sentiment in Nederland.

Vrijwel alle Europese extreemrechtse partijen hebben het discours over islamitische demografische dreiging overigens overgenomen ten behoeve van hun eigen succes (Bracke & Hernández Aguilar, 2020, p. 687). Net als in Europa houden politieke beleidskeuzes dit discours actief in stand. Niet alleen door migratie als een demografische dreiging te representeren, maar bijvoorbeeld ook door bewust prioriteit te geven aan asielaanvragen met geringe kans op succes (Reneman & Stronks, 2021).

Kortom, het Nederlandse politieke discours illustreert een voornamelijk negatieve relatie ten opzichte van migranten, volgt streng beleid en reflecteert een toename in anti-immigratie sentiment. Dit sluit aan bij een klimaat waarin migranten als de Ander worden

gezien, wat een gevoel van angst en bedreiging met zich meebrengt en vraagt om politieke reactie.

2.4 Veiligheid in de context van het Nederlandse migratie discours

Het Nederlandse migratiediscours wordt, zoals omschreven, sterk beïnvloed door de perceptie van migranten als een bedreiging voor de veiligheid van de samenleving. Een tekenend voorbeeld hiervan zien we terug in de protesten tegen asielzoekerscentra in 2016, waarbij een man claimt: “ik zie het [asielzoekers in het dorp] als een veiligheidsprobleem” (Argos Medialogica, 2022, 21:48). De dominante narratieven die in voorgaande hoofdstukken gesignaleerd zijn, hebben dan ook allemaal een overkoepelend effect: ze ontmenselijken ‘de Ander’ en legitimeren veiligheidsmaatregelen (Arcimaviciene & Baglama, 2018). De anti-immigratie retoriek in Nederlandse politiek is daarmee gestoeld op het idee dat het doet wat ‘nodig’ is om ‘onze’ veiligheid en leefbaarheid te bewerkstelligen (Welten & Abbas, 2022). De daadwerkelijke beleidsmaatregelen van Nederland die passen in het dominante narratief van securitisering (Humphrey, 2013) versterken dit verband tussen migratie en veiligheid nog eens.

Naast de narratieven van bedreiging mobiliseren ook het narratief van de kansarme migrant en de migrant als slachtoffer veiligheidsmaatregelen. Zo wordt de kansarme migrant vaak uitgesloten en daarmee minder beschermd dan kansrijke migranten of niet-migrant (Bonjour & Duijvendak, 2018). Voor een welvarende economie is het van belang deze kansarme migranten ‘buiten de deur’ te houden en dus te weren aan de grens middels ‘veiligheidsmaatregelen’. Het narratief van het individuele slachtoffer zorgt tenslotte vaak voor depolitisering: structurele schendingen van macht worden niet herkend (Ziadeh, 2016, p. 1). Het biedt daarmee de mogelijkheid om veiligheidsmaatregelen die herhaaldelijk schendingen tot gevolg hebben (zie o.a.: Moreno-lax, 2018; Barnes, 2022; Pijnenburg, 2023) te overschaduwen met de tragiek van een enkeling (Gebhardt, 2020).

3. Theoretisch kader: necropolitiek

3.1 Inleiding

Nu het huidige academische debat over migratie en veiligheid in het Nederlandse discours is geschetst, is het van belang in te zoomen op de theoretische lens die dit onderzoek aan het debat toevoegt, namelijk necropolitiek zoals omschreven door Mbembe (2019). In dit hoofdstuk worden de centrale concepten binnen 'necropolitiek' daarom uiteengezet. Voor een begrip van context in dit hoofdstuk open ik hier echter met een inleidende schets van wat necropolitiek volgens Mbembe (2019) in diens geheel inhoudt.

Mbembe (2019) bouwt voort op het Foucauldiaanse concept van biopolitiek.

Biopolitiek beschrijft de verschuiving van het oude soevereine recht om levens te nemen en te laten leven naar het nieuwe soevereine recht om leven te maken en leven te laten sterven (Gebhardt, 2020, p. 120; Foucault, 2003). Soevereiniteit refereert in deze biopolitieke context naar de macht om één 'goede' vorm van leven te produceren en andere levens noodzakelijkerwijs te laten sterven. Echter, dit biedt een onvolledig antwoord op de precaire situaties waarin veel migranten leven (Quinan & Thiele, 2020, p. 3) en de mate waarin zij sterven aan de grens (Montenegro et al., 2017, p. 142), zo stelt ook Mbembe (2019).

Mbembe (2019) introduceert daarom necropolitiek als uitbreiding op het concept biopolitiek. Het concept necropolitiek beschrijft hoe machtssystemen hun focus verschuiven van het reguleren van leven naar het beheersen van dood. Dood en leven zijn in deze context niet langer een gelijk paar (Quinan & Thiele, 2020, p. 3). Het doen sterven van de ander is wat het leven in necropolitiek structureert: "*as if life was merely death's medium*" (Mbembe, 2019, p. 62). Necropolitieke macht is daarmee gericht op het bepalen welke levens het waard zijn om te leven en welke niet, waarbij de laatste constant blootgesteld worden aan de dood (Sahraoui, 2024, p. 4; Mbembe, 2019, p. 136). Dit alles onder het mom van veiligheid en bescherming. Necropolitiek benadrukt de productie van "levende doden" die voortdurend worden blootgesteld aan de dood, zodat anderen een gevoel van 'veiligheid' ervaren. Necropolitiek biedt van daaruit een interessante lens om de relatie tussen macht, veiligheid en migratie beter te begrijpen. In de volgende paragrafen ga ik dieper in op deze theorie door centrale concepten binnen necropolitiek toe te lichten die van belang zijn voor dit onderzoek.

3.2 State of exception – uitzonderingstoestand

Necropolitiek bouwt dus voort op biopolitiek, maar is daarnaast ook gestoeld op het idee van een *state of exception*⁴. De *state of exception*, zoals geïntroduceerd door Giorgio Agamben, refereert naar de context waarin het uitroepen tot een noodsituatie of crisis de soevereine macht in staat stelt om vrij van juridische en politieke regels te handelen (Mbembe, 2019, p. 110). In necropolitiek is deze uitzonderingstoestand niet langer tijdelijk, maar veeleer een voortdurende creatie van soevereine macht om controle uit te oefenen over leven en dood (Mbembe, 2019, p. 62). “Uitzonderlijke praktijken van uitsluiting [zoals het beperken van de bewegingsvrijheid van bepaalde groepen] worden genormaliseerd onder necropolitiek” (Serpa, 2022, p. 307).

Een crisistoestand kan worden gezien als een voorbeeld van deze uitzonderingstoestand. In het Nederlandse discours zien we dit regelmatig terugkomen, bijvoorbeeld in de context van COVID-19 (Schinkel, 2021), maar ook in de context van migratie spreekt men vrijwel unaniem van een crisis (de Haas, 2023, p. 30-31). De Haas (2023) benadrukt dat er feitelijk echter geen ‘migratiecrisis’ aan de hand is. Dit is passend in een necropolitiek zoals Mbembe (2019) deze beschrijft. Zo wordt de uitzonderingstoestand in necropolitiek strategisch ingezet als middel om macht te kunnen uitoefenen over de dood. De staat is in dat geval te bestempelen als een oorlogsmachine die de uitzonderingstoestand inzet om militaire grenscontrole en extreme securitisering te legitimeren (Gebhardt, 2020, p. 130).

3.3 Levende doden en overbodige levens

Deze uitzonderingstoestand heeft onder andere als doel de samenleving in te delen in een hiërarchie van menswaardigheid (Serpa, 2022, p. 306). In een necropolitiek maakt soevereine macht een scheiding tussen levens die het waard zijn om te leven en *superfluous/disposable life*⁵ die als onwaardig geacht worden (Mbembe, 2019, p. 136). Levens worden beoordeeld op hun nut voor het sociale en economische systeem, waarbij bepaalde groepen mensen gemarginaliseerd worden als ‘overbodig’ (Mbembe, 2019, p. 30-31). Macht bepaalt in necropolitiek welke levens beoordeeld worden tot overbodig (Mbembe, 2019, p. 119). Skeggs (2021) omschrijft dit ook wel als necro-economie: necropolitiek is onlosmakelijk verbonden met het kapitalistische idee van economisch nut.

⁴ In deze scriptie vertaald als ‘uitzonderingstoestand’.

⁵ In deze scriptie vertaald als ‘overbodig leven’.

Door de constante uitsluiting en ontmenselijking lopen ‘overbodige levens’ een hoog risico om in een toestand van ‘levende doden’ terecht te komen. Levende doden worden door macht onderworpen aan de dood waardoor hun leven bestaat uit het voortdurend vechten ertegen (Mbembe, 2019, p. 136). De ontkenning van waardigheid van overbodige levens hebben er in dat geval toe geleid dat rechten, menselijkheid en waardigheid volledig ontzegd worden. De drempel voor geweld is van daaruit verlaagd en het aan de dood onderwerpen van deze levens gerechtvaardigd (Mbembe, 2019, p. 147). Wanneer iemand geen menselijkheid heeft, is diens dood of kwetsbaarheid, en het toedienen daarvan, immers weinig voelbaar (Mbembe, 2019, p. 116).

Levende doden worden gedwongen om te wonen in een wereld tussen leven en dood (Quinan & Thiele, 2020, p. 3). Deze geografische plaatsen zijn zo tot dodenwerelden geworden (Mbembe, 2019, p. 135). Grenslanden zijn hier de ultieme voorbeelden van (Montenegro et al., 2017, p. 150). Als wonend in deze dodenwerelden zijn migranten te zien als Giorgio Agamben’s *homo sacer*: het naakte leven dat niet beschermd wordt door een rechtssysteem, wat haar kwetsbaar maakt voor wetteloze en harde maatregelen (Montenegro et al., 2017, p. 150). In de necropolitieke hiërarchie van menswaardigheid staat de migrant daarmee onderaan (Serpa, 2022, p. 321).

De manier waarop er gesproken wordt over deze overbodige levens en levende doden weerspiegelt een bepaalde mate van necropolitiek (Montenegro et al., 2017, p. 150). Zo worden ongedocumenteerde migranten actief bestempeld als ‘illegaal’, wat strafrechtelijke en rechten schendende maatregelen tegen hen legitimeert (Quinan & Thiele, 2020; Lopes Heimer, 2023, p. 1384) en ervoor zorgt dat ongedocumenteerde migranten in mensonterende situaties verblijven (Basilien-Gainche, 2017, p. 351). Dit is een voorbeeld van de soevereine macht om ‘overbodige’ levens te offeren voor politieke doeleinden (Mbembe, 2019), waarbij de stempel ‘illegaal’ wordt ingezet om politieke doeleinden als het streng handhaven van grenzen te rechtvaardigen (Quinan & Thiele, 2020). Een ander voorbeeld hiervan gebeurde in 2015, toen Nederlandse autoriteiten bewust prioriteit gaven aan asielaanvragen met een geringe kans op succes, terwijl ze asielverzoeken met een goede kans op succes onder op de stapel legden (Renemans & Stronks, 2021). Op die manier zorgden autoriteiten er vanuit eigen belang voor dat bepaalde migranten langer in de status van ‘levende dode’ verbleven dan noodzakelijk.

De migrant fungeert in necropolitiek dus als functionele zondebok voor eigen politiek gewin of om politiek falen te verbergen. Ze wordt om die reden uitgesloten en actief in leven gehouden in een spookachtige dodenwereld van gruwel, wreedheid en tragiek, ofwel een

dodenwereld (Mbembe, 2019, p. 112). Hedendaagse dodenwerelden zijn daarmee vergelijkbaar met historische koloniën (Mbembe, 2019, p. 116): plaatsen waar zogenoemde ‘wilden’ wonen en waar geen beschaving geldt. Een plaats waar het ingrijpen van ‘beschaafd’ Europa wederom gelegitimeerd en als ‘nodig’ geacht wordt. Necropolitiek vindt diens oorsprong dan ook in de koloniale wereld, waarbij ras geldt als het organiserende principe voor geweld (Dehm, 2021, p. 4). Het tot levende doden maken is daarmee een belangrijke functie van discours die ervoor zorgt dat het nemen van levens gerechtvaardigd en genormaliseerd wordt (Serpa, 2022; Lo Presti, 2019; Mbembe, 2019).

3.4 Relatie van vijandschap

Het categoriseren van mensen tot overbodig leven en/of levende dood kan, naast de staat van uitzondering, enkel plaatsvinden binnen een relatie van vijandschap. Deze relatie vormt de normatieve basis van het recht om te doden in een necropolitiek (Mbembe, 2019, p. 106). Zoals de koloniale oorsprong misschien al doet vermoeden, is racisme dan ook een drijfveer van elke necropolitiek (Mbembe, 2019, p. 62). Necropolitiek rust op een idee van de Ander als bedreiging voor het eigen bestaan (Mbembe, 2019, p. 108). Volgens Mbembe (2019, p. 63) leeft het huidige Westen dan ook in een fantasie van verdeling en uitroeiing: de focus ligt op datgene wat ons niet verbindt. Het constant benoemen van een ‘wij’ leidt daardoor onvermijdelijk tot het uitsluiten van een ‘zij’. De migrant, beschouwd als de ultieme bedreiger van het volk, ofwel volksduivel (Serpa, 2022, p. 306), vormt daarmee het ultieme voorbeeld van een tot levende dode gemaakte in necropolitiek.

Deze relatie van vijandschap komt daarnaast terug in het Westerse discours over moslims. Zo worden moslims in het Westers discours vaak bestempeld als houdend van de dood en geplaatst tegenover het Westen dat houdt van het leven (Bracke & Hernández, 2020, p. 681). De huidige leider van GroenLinks-PvdA, Frans Timmermans, sprak in de context van Palestina recent nog letterlijk van deze scheiding tussen enerzijds “zij” als de cultuur van de dood, en anderzijds “wij” als de cultuur van het leven (Donner, 2023). Wanneer deze ‘zij’ zich aansluiten bij het ‘wij’ vormt dat dan ook een letterlijke bedreiging voor het leven. Deze grote bedreiging dat het ‘wij’ overgenomen wordt door het ‘zij’ wordt ook wel uitgedrukt als het narratief van vervanging (Bracke & Hernández, 2020, p. 695) (zie: 2.2).

Roche (2022, p. 39-40) illustreert dat deze vijandelijke relatie niet alleen de basis legt voor necropolitiek, maar ook een directe fysieke dood tot gevolg kan hebben, namelijk *group-differentiated death*. Zo leiden oneerlijke verdeling van kansen en het disrespect op basis van

groepskenmerken, zoals etniciteit, tot blootstelling aan een hoog risico op vroegtijdige dood. In recente visies op necropolitiek wordt dit ook wel omschreven als *slow violence*, langzaam structureel geweld in alledaagse bejegening of taalgebruik waar zogenoemde ‘levende doden’ op dagelijkse basis mee te maken krijgen (Thakur, 2022, p. 9; Dehm, 2021, p. 7).

3.5 (Schijn)veiligheid

Vanuit deze vijandelijke relatie bestaat veiligheid in de context van het necropolitieke discours enkel nog op basis van de onveiligheid van anderen. Veiligheid verwijst in een necropolitiek daarom naar een verbeelding van veiligheid/bestaanszekerheid die bedreigd wordt door ‘de Ander’ en dus rust op vernietiging van diezelfde ander (Mbembe, 2019, p. 108). De biopolitieke manier van populatiebeheer, leidt op die manier dus telkens tot een politiek van de dood waarin bepaalde groepen geacht worden te leven in dodenwerelden, zodat andere groepen zich een veilig bestaan kunnen verbeelden. De uitzonderingstoestand wordt voortdurend ingezet om deze zogenoemde veiligheid te bewerkstelligen. Vrijheid is op die manier onlosmakelijk verbonden met de dood (Mbembe, 2019, p. 134): het afzien of schenden van rechten en vrijheid, *exit democracy*, wordt paradoxaal genoeg gerechtvaardigd met de noodzaak om diezelfde rechten en vrijheden te beschermen (Mbembe, 2019, p. 64). In het narratief van vervanging begrijpt politiek zichzelf dan ook alleen als een reactie op een al bestaande dreiging (Bracke & Hernández Aguilar, 2020, p. 695). In de context van migratie betekent dit dat macht diens handelen rechtvaardigt als genoodzaakt om demografische dreiging te stoppen.

Puar (2007) voegt hieraan toe dat specifiek ‘seksuele veiligheid’ vaak gebruikt wordt om streng migratiebeleid te rechtvaardigen. Puar (2007) verwijst hier naar met de term homonationalisme, wat refereert naar de rechtvaardiging van xenofobie vanuit het idee dat de komst van, met name mannen van kleur, een bedreiging vormt voor vrouwen- en LHBTQIA+ rechten die ‘wij’ in het Westen hebben verworven.

3.6 De necropolitieke macht van niet handelen

Hoewel Mbembe’s conceptualisering van necropolitiek veronderstelt dat het een actief handelen van soevereine macht betreft, illustreert Lo Presti (2019, p. 1353) dat niet handelen ook kan leiden tot het nemen van levens. Lo Presti doelt op *terraqueous necropolitics*, wat verwijst naar een necromacht die menselijke mobiliteit op zowel land als zee tot (levende) dood drijft. Necropolitiek breidt daarmee diens macht uit voorbij landelijke staatsgrenzen.

Met andere woorden, de macht van necropolitiek op de Middellandse Zee (Lo Presti, 2019, p. 1349). Op dat water grepen kustwachten meerdere malen niet of traag in waardoor ze bewust reddingsacties voorkwamen (Lo Presti, 2019, p. 1354). Niet of traag handelen van macht leidt op die manier tot dodelijke gevolgen, zoals het geval bij de *'left to die boat'*⁶ (Lo Presti, 2019, p. 1353). Het negeren van menselijkheid in het huidige media-discours is hier volgens Lo Presti (2019, p. 1353) aanleiding toe. De uitsluiting van migrantenstemmen in het discours en de dehumaniserende narratieven over migranten zijn hier een voorbeeld van.

3.7 Conclusie

Necropolitiek, zoals geïntroduceerd door Mbembe (2019), biedt een kritisch perspectief op machtsstructuren waarin de dood centraal staat als een instrument van controle en onderdrukking. Het concept overstijgt de traditionele biopolitieke benadering door te benadrukken hoe bepaalde groepen niet alleen worden onderworpen aan de macht om te leven, maar ook aan de macht om te sterven. Dit resulteert in een samenleving waarin de macht bepaalt welke levens het waard zijn om te leven en welke als overbodig worden beschouwd en dus constant blootgesteld mogen worden aan de dood. Dodelijke veiligheidsmaatregelen worden vanuit dat perspectief gerechtvaardigd en zelfs mede mogelijk gemaakt. Zo wordt de veiligheid van de één in het necropolitieke discours ingezet als reden om de ander te doden/te laten sterven. Ontmenselijking en het creëren van een uitzonderingstoestand spelen daarin een centrale rol.

Necropolitiek is een passende lens voor het migratiediscours vanwege de manier waarop migranten worden behandeld en omschreven. Namelijk als levende doden, zich bevindend in 'dodenwerelden' aan de randen van de samenleving. Er heerst een hiërarchie van menswaardigheid, waarbij migranten onderaan staan en worden blootgesteld aan geweld, uitsluiting en een constante dreiging van de dood.

⁶ Een migrantenboot waarvan maar 9 van de 72 mensen het overleefde wegens passief handelen van de Italiaanse kust. Overlevenden spanden een zaak aan. Zie voor meer informatie: <https://forensic-architecture.org/investigation/the-left-to-die-boat>

4. Methode

4.1 Aard van het onderzoek

Om de bruikbaarheid van deze theoretische lens verder te onderzoeken, wordt hier een aanzet gedaan tot een kritische discoursanalyse van het Nederlandse migratiediscours over veiligheid en migratie in politiek en media. Dit onderzoek hanteert daarmee een sociaalwetenschappelijke methode en is kwalitatief theoretisch van aard. Dit betekent dat het primair gericht is op het begrijpen en interpreteren van het fenomeen ‘necropolitiek’ door middel van tekstuele analyse. Met behulp van het theoretisch kader van necropolitiek (Mbembe, 2019) richt dit onderzoek zich op een kritische analyse van het discours over veiligheid en migratie in Nederlandse politiek en media. Het onderzoek heeft als doelstelling necropolitiek (Mbembe, 2019) toe te voegen aan het academische debat over het migratiediscours in Nederland en heeft om die reden een deductief karakter. Dat wil zeggen dat vooraf vastgestelde theorieën en concepten leidend zijn (zie H 2 & H 3). Deze deductieve aanpak helpt om een gerichte analyse uit te voeren. Hoe dit er verder uitziet wordt toegelicht in sectie 4.3.

Kritische discoursanalyse (CDA), zoals omschreven door Norman Fairclough (1995; 2003) dient als methodiek voor dit onderzoek. Vanwege de beperkte reikwijdte van dit onderzoek wordt CDA echter niet in volledigheid toegepast. Huidig onderzoek fungeert nogmaals als een aanzet tot breder onderzoek, waarin CDA in volledigheid kan worden ingezet en representativiteit van primaire bronnen kan worden gewaarborgd. In sectie 4.2 wordt verder toegelicht wat CDA inhoudt en welke onderdelen hiervan gebruikt zijn. Daarnaast wordt ingegaan op de relevantie van CDA voor een analyse vanuit necropolitiek.

4.2 Methodiek: kritische discoursanalyse (CDA) en necropolitiek

Kritische discoursanalyse (CDA) heeft een interdisciplinair karakter en is gebaseerd op de overtuiging dat taal dialectisch verbonden is met het sociale leven (Fairclough, 2003, 2). Dit maakt dat het goed past binnen de Universiteit voor Humanistiek. CDA analyseert de relatie tussen taal en sociale context, en heeft oog voor de manier waarop teksten machtsverhoudingen en sociale praktijken elkaar weerspiegelen en beïnvloeden. Huidig onderzoek leunt op deze premisse van discours als sociale praktijk. CDA wordt hier dan ook benut als manier om naast woordkeuze, zinsopbouw en inhoud ook de sociale gevolgen van discours in analyse te betrekken. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door te letten op *orders of discourse* (Fairclough, 2003, p. 24), ofwel regels, normen, conventies en ideologieën die het

discours structureren. In het huidige onderzoek is dit terug te zien in de omschrijvingen van ideologische richtingen van partijen en kranten (zie: 4.2). De lezer wordt daarnaast geacht rekening te houden met conventies, regels en normen die verschillen per te analyseren primaire bron (Fairclough, 2003, p. 36; Fairclough, 1995, p. 133). Echter, huidig onderzoek diept deze niet verder uit. Er wordt bedoeld op een vervolgonderzoek waarin deze uiteenlopende verschillen in *orders of discourse* wel meegenomen kunnen worden. Zo wordt aangeraden dieper in te gaan op de uiteenlopende verschillen tussen Tweede Kamerdebatten, verkiezingsdebatten of -programma's en nieuwsmedia wat betreft ideologieën, conventies en regels.

CDA stelt daarnaast in staat om via concrete manifestaties van taalgebruik, zoals de tekstuele documenten die hier ter analyse worden gesteld, machtsverhoudingen en -patronen te identificeren (Fairclough, 2003). Huidig onderzoek beperkt zich tot een analyse van tekst, wat concreet betekent dat dit onderzoek twee dimensies van de door Fairclough (1995, p. 74) omschreven drie-dimensionele aanpak includeert. Deze drie-dimensionele aanpak betreft 1) een tekstanalyse, 2) een analyse van discourspraktijken en 3) een analyse van sociale praktijken. De huidige analyse legt nadruk op tekstanalyse, betreft sociale praktijken in beperkte mate en laat een analyse van discourspraktijken achterwege. Discourspraktijken verwijzen naar de manier waarop teksten interacteren met publiek en sociale praktijken naar de bredere maatschappelijke en culturele contexten waarin het discours plaatsvindt. Sociale praktijken zijn betrokken door *orders of discours* te analyseren en de analyse in te bedden in een *state of the art* van het huidige discours in Nederlandse politiek en media. De rest van het onderzoek betreft een theoretische uiteenzetting met een daaropvolgende tekstanalyse. Hierbij wordt er voornamelijk gelet op lexicale keuzes, grammaticale structuren, cohesie en coherentie, en intertekstualiteit (Fairclough, 2003, p. 36-37).

De theoretische lens van necropolitiek, zoals omschreven door Mbembe (2019) is hierin sturend. CDA is daarvoor relevant, omdat necropolitiek een vorm van macht vertegenwoordigt die wordt gemobiliseerd door taal en diens interactie met de sociale praktijk zoals beleidsmaatregelen, geweld, en beslissingen over leven en dood (zie: H 2 & H 3). Necropolitiek kan van daaruit beschouwd worden als een vorm van discours: een dialectische beweging tussen tekst en sociale praktijk (Fairclough, 2003). Het analyseren van tekstuele documenten met CDA kan inzicht geven in hoe deze machtsdynamieken taal gebruiken om beleid en sociale praktijken te legitimeren (zie: 3.5 & 2.4). Bovendien baseren zowel CDA als necropolitiek zich op theorieën van Foucault. Deze theoretisch gedeelde basis maakt het gemakkelijk om ze met elkaar te verweven in analyse.

Een belangrijk aspect van CDA is de erkenning van subjectiviteit. Geen enkele zoekterm, interpretatie of onderzoeker is neutraal (Fairclough, 2003, p. 14-15). Bevindingen uit deze analyse zijn niet een objectief en volledig begrip van teksten, maar zijn afhankelijk van het perspectief van waaruit ze gezien worden (Fairclough, 2003, p. 16). Onderzoekers moeten daarom een reflexieve houding aannemen ten opzichte van hun onderzoek (Fairclough, 1995, p. 138). In dit onderzoek betreft deze houding een expliciete erkenning van waarden, transparantie over de onderzoekerspositie en een actieve reflectie hierop. Om deze reden licht ik hier mijn positie als onderzoeker ten opzichte van het onderzoek/onderwerp toe. Ik, onderzoeker, ben een witte queer vrouw van achtentwintig jaar en bevindt mij in de geprivilegieerde positie om te kunnen studeren en niet te hoeven vluchten voor oorlog, geweld, klimaat, armoede of andere minderbedeelde oorzaken. Ik heb om die reden geen geleefde ervaring als migrant. Ik ben daarnaast politiek links georiënteerd en sta kritisch tegenover het huidige migratiebeleid. Dit bevordert de mate waarin ik kritisch durf te zijn op het huidige discours, maar kan er tegelijkertijd ook voor zorgen dat ik te kritisch ben op bepaalde primaire bronnen. Om die reden blik ik tijdens het gehele proces regelmatig reflexief terug op mijn ideologische positie en de interpretaties die ik doe.

4.3 Analyse

Necropolitiek en CDA worden in dit onderzoek verweven door een selectie van primaire bronnen (zie: 4.4 en 4.5) deductief te analyseren. Het theoretisch kader (zie: H 3) is hierin leidend. Dit wordt gedaan door te kijken naar hoe het discours, in de zin van taalgebruik, tekst en communicatie, functioneert binnen de context van het onderzoek. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen wordt hieronder in detail onderbouwd welke analysecriteria gehanteerd worden in dit onderzoek. Deze analysecriteria worden vervolgens in Atlas.ti omgezet tot coderingen van waaruit analyse wordt uitgevoerd.

De analysecriteria zijn gevormd op basis van het theoretisch kader (zie: H 3 & H 4). Daarbij zijn drie hoofd-narratieven omschreven. Hieronder vallen 1) *de migrant als overbodig*, 2) *de migrant als levende dode* en 3) *de migrant als slachtoffer*. De eerste twee worden beschouwd als directe verwijzingen naar necropolitiek. Waar het eerste narratief beschouwd wordt als de aanstichter van apathie, zet het tweede narratief vaker aan tot morele angst. Onderdeel van het narratief van overbodig leven zijn *objectivering*, *economische last* en *het bagatelliseren van geweld of schendingen*.

Deze ontmenselijking kan escaleren tot de status van *levende dode* (zie 3.3). Dit is het tweede analysecriteria van dit onderzoek. Hieronder vallen discursieve uitdrukkingen die de migrant tot mensonterende categorieën beoordeeld. Vanuit de morele angst die dit opwekt worden beleidsmaatregelen die zich richten op veiligheid noodzakelijk en gerechtvaardigd (zie: 3.5). Ze verwijzen daarmee in directe zin naar necropolitiek. Wanneer de migrant wordt gerepresenteerd als *veiligheidsprobleem* wordt dat in analyse dan ook gecategoriseerd als narratief van levende doden. Het is een directe verwijzing naar de ultieme minderwaardigheid van migranten en veronderstelt dat sociale uitsluiting noodzakelijk is (zie: 3.3). Hieronder valt de bedreiging voor Nederlandse veiligheid, voor Nederlandse waarden en voor Nederlandse welvaart (zie: 2.2 & 2.3). Een *vijandelijke relatie* (zie: 3.5) jegens de migrant is een tweede uitdrukking van het 'levende doden narratief'. Dit kan *racisme* en een idee van 'wij' tegenover een 'zij' inhouden. Tot slot wordt het *stimuleren van geweld of schendingen* en het benadrukken van een *uitzonderingstoestand* zoals 'crisis' (zie: 3.2) gecategoriseerd als narratief van levende doden. Naast het rechtvaardigen van necropolitiek, verwijzen zowel het narratief van levende doden als van overbodige doden naar de necropolitieke macht om onderworpenen te verdelen tussen leven dat het waard is beschermd te worden en leven dat daarvoor dient te sterven (zie: 3.1).

In tegenstelling tot eerdergenoemde directe analysecriteria wordt het derde narratief van *de migrant als slachtoffer* gecategoriseerd als potentiële verwijzing naar necropolitiek. Dit op basis van het idee dat slachtofferschap kan leiden tot depolitisering en/of verlies van autonomie en individualiteit. Waar depolitisering kan resulteren in het verbloemen van necropolitiek, kan het verlies van autonomie juist rechtvaardiging van necropolitiek bewerkstelligen (zie: 2.1 & 2.2). Er wordt echter niet uitgesloten dat het narratief van de migrant als slachtoffer ook kan dienen als contra-necropolitieke uitdrukking. Er wordt om die reden onderscheid gemaakt tussen *depolitisering*, *deindividualisering* en *contranarratief*. Er is daarbij ook aandacht voor andere contra-narratieven zoals *erkenning van migrantenrechten* en *de nadruk op veiligheid van migrant*.

Tijdens analyse worden primaire bronnen met open blik benaderd. In lijn met CDA wordt er rekening gehouden met opvallende aspecten die niet binnen het kader van deze theoretische uiteenzetting passen. In dat geval worden deze betrokken in de bevindingen.

4.4 Selectie primaire bronnen

Analyse wordt toegepast op een aantal primaire bronnen die selectief gekozen zijn voor dit onderzoek. Hiervoor is purposeful sampling toegepast (Patton, 2015). Om de betrouwbaarheid

en validiteit van het onderzoek te waarborgen is er gegevensbrontriangulatie toegepast. Op deze manier wordt een zo breed mogelijk beeld gecreëerd van hoe migratie en veiligheid geconstrueerd worden in verschillende domeinen dat past binnen de kaders van dit onderzoek. Dit heeft geresulteerd in een diversiteit aan bronnen die allen een verschillend publiekelijk doel dienen. Allereerst is gekozen voor bronnen uit zowel politiek als media. Hierbij zijn politieke bronnen onderverdeeld in bronnen met een verkiezingscampagne als doel en bronnen die gericht zijn op beleid. Media-bronnen zijn verdeeld in opinie en nieuws. Onderstaand ga ik dieper in op de overwegingen van deze keuzes.

Allereerst is er een weloverwogen selectie gemaakt van bronnen uit de Tweede Kamer, omdat zij een directe vertegenwoordiging van de Nederlandse samenleving symboliseren. Aangezien dit een onderzoek over macht betreft, is het belangrijk om politieke macht te betrekken in het onderzoek. Om binnen de beperkte tijd een zo breed mogelijke representatie van de Nederlandse samenleving te verkrijgen, worden de verkiezingsprogramma's van de vier grootste partijen sinds november 2023 geanalyseerd. Andere aanwezige partijen worden enkel meegenomen in de debatten. Aangezien publieke vertegenwoordiging vaak plaatsvindt via verkiezingen, is er ten eerste gekozen voor communicatie die gericht is op het publiek of campagnes, zoals verkiezingsprogramma's en een verkiezingsdebat. Daarnaast zijn communicatie-uitingen zonder campagne-doeleinden, zoals het Tweede Kamerdebat en het wetsvoorstel, betrokken om inzicht te krijgen in daadwerkelijke uitvoering van beleid.

Een tweede selectie is gemaakt uit media-bronnen. Er is hier gekozen voor media, omdat zij een belangrijke functie hebben in het bepalen waarover mensen praten (McCombs & Shaw, 1972). Media heeft van daaruit de mogelijkheid om te functioneren als waakhond van de politieke macht. Ze heeft de macht om instituties aan bepaalde morele standaarden te houden (Schudson, 2008, p. 11). Media is daarmee een bepalende factor voor 1) de publieke opinie en 2) de morele standaard van machtige instituties. Om een zo breed mogelijke representatie van de Nederlandse samenleving te waarborgen, worden de grootste kranten in Nederland geanalyseerd. Aangezien verschillende kranten verschillende lezersgroepen aanspreken, wordt een breed spectrum van perspectieven vertegenwoordigd. De selectie van kranten is gemaakt op basis van politieke voorkeur, variërend van het meest politiek-links georiënteerde publiek (Volkskrant) tot het meest politiek-rechts georiënteerde publiek (Telegraaf) (zie: 4.3 voor volgorde) (Lams, 2019, p. 86). Binnen deze reikwijdte van media-bronnen worden zowel nieuws- als opinieartikelen geanalyseerd. Artikelen zijn geselecteerd middels de zoekwoorden 'migratie', 'asiel' en 'veiligheid'. Hierbij is een selectie gemaakt van de eerste twee artikelen die op dat moment naar voren kwamen en voldeden aan de

selectiecriteria. Deze selectiecriteria zijn dat 1) genoemde zoektermen ook het hoofdthema van het artikel betreffen, 2) artikelen niet dezelfde auteur hebben en 3) actualiteit betreffen en niet een historisch perspectief. Op die manier representeren primaire bronnen een rijkheid aan data en een diversiteit aan perspectieven. De analyse beslaat de periode van het jaar 2023 tot heden, omwille van de actualiteit. Eventuele reacties en headlines van andere artikelen zijn ook meegenomen in analyse.

Rapporten en artikelen uit nieuwsmidia die worden gebruikt in de inleiding dienen als illustratie van de relevantie van dit onderzoek en als achtergrondinformatie voor de probleemstelling. Hoewel ze af en toe afkomstig zijn van dezelfde bronnen als de artikelen die later worden geanalyseerd, is het belangrijk op te merken dat deze niet zijn geselecteerd voor de analyse zelf. Bovendien zijn ze niet verschenen als de eerste twee resultaten na het toepassen van de zoektermen, en vallen ze dus buiten de selectieprocedure voor analyse. Desalniettemin kunnen deze artikelen in de toekomst worden heroverwogen als primaire bronnen voor vervolganalyse. Dit wordt zichtbaar in sectie 4.5, waarin de selectie van de primaire bronnen wordt weergegeven.

4.5 Primaire bronnen

Onderstaand worden de geselecteerde primaire bronnen uitgelicht. Referenties naar deze bronnen zijn te vinden in de appendix van dit document. In de rest van deze analyse wordt naar primaire bronnen verwezen middels hun afkorting.

Politiek

- Gericht op campagne
 - o Verkiezingsdebat: 20 November 2023 op AVROTROS, tot 00:15:15⁷ (VKD)
 - o Verkiezingsprogramma's
 - PVV (PVV-VP)
 - 'Asiel en migratie'
 - 'Veiligheid'
 - VVD (VVD-VP)
 - 'Grip op een veranderende wereld'
 - 'Sterke overheid'

⁷ Deelnemers: Jetten (D66), Omtzigt (NSC), Wilders (PVV) Yeşilgöz-Zegerius (VVD)

- PVDA/GL (GP-VP)
 - ‘Een sterk Europa in een veilige wereld’
 - ‘Een zeker bestaan voor iedereen’
 - NSC (NSC-VP)
 - ‘Bestaanszekerheid’
 - ‘Een houdbare migratie’
- Parlementaire communicatie
- Tweede Kamerdebat: 29 januari 2024 - ‘Begrotingsonderdeel asiel en migratie’, commissie: Justitie en Veiligheid⁸ (WGO)
 - Wetsvoorstel: 5 september 2023 – ‘Nader rapport over wetsvoorstel tot wijziging Wetboek van Strafrecht en Wetboek van Strafrecht BES omtrent verhoging wettelijke strafmaxima mensensmokkel’ (WV)

Media

- Volkskrant
 - Opinie: 13 maart 2023 – ‘Beperking van de asielinstroom is ook in het belang van linkse partijen’ (VK-O)
 - Nieuws: 6 maart 2024 – ‘Overlastgevers Ter Apel belanden voorlopig niet meer achter hoge hekken in sobere locatie na uitspraak rechter’ (VK-N)
- NRC Handelsblad
 - Opinie: 13 april 2024 – ‘Geopolitiek trekt asiel- en migratiepact eindelijk vlot’ (NRC-O)
 - Nieuws: 14 maart 2024 – ‘Het nieuwe Europa kijkt eerst naar zichzelf’ (NRC-N)
- Algemeen Dagblad
 - Opinie 8 maart 2024 – “Sinds de val van het kabinet is nog niks gedaan aan de migratie” (AD-O)
 - Nieuws: 14 maart 2024 – ‘Overlevenden melden ongeveer zestig doden op migrantenboot: dagen zonder water’ (AD-N)
- Telegraaf

⁸ Deelnemers: Brekelmans (VVD), Bushoff (GroenLinks-PvdA), van Dijk (SGP), Eerdmans (JA21), Keijzer (BBB), Koekoek (VOLT), Markuszower (PVV), Podt (D66), Veldkamp (NSC) en van der Burg (staatssecretaris van Justitie en Veiligheid).

- **Opinie:** 22 februari 2024 – ‘Streep door verblijfsvergunning bij misdadig gedrag’ (TG-O)
- **Nieuws:** 8 februari 2024 – ‘Vrees voor nieuwe golf vluchtelingen naar Europa door brandhaard Midden-Oosten: ‘Nare boodschap’’ (TG-N)

5. Bevindingen

Aan de hand van de deelvragen (zie: 1.3) gaat dit hoofdstuk dieper in op de bevindingen uit analyse. Allereerst worden de dominante narratieven omtrent migratie en veiligheid toegelicht. Vervolgens wordt er ingehaakt op de mate waarin dit verbonden kan worden met Mbembe's theorie over necropolitiek en veiligheid.

5.1 In welke mate worden de discoursen over migratie en veiligheid in de Nederlandse politiek en media met elkaar verbonden?

Het discours in de politiek en media illustreert een expliciete en impliciete kruising tussen veiligheid en migratie. Onderstaand worden beide bevindingen uitgelicht.

5.1.1 Expliciete kruising

Expliciet wordt migratie regelmatig ondergebracht onder het onderwerp veiligheid. Zo valt migratie in de huidige Nederlandse politiek onder het 'Ministerie van Justitie en Veiligheid' en worden plannen omtrent migratie in verkiezingsprogramma's vaak beschreven in hoofdstukken over veiligheid. GroenLinks/PvdA schaar hun visie op migratie bijvoorbeeld onder het hoofdstuk "een sterk Europa in een veilige wereld" (GP-VP, p. 83) en VVD onder "grip op een veranderende wereld" (VVD-VP, p. 9). VVD stelt kort daarna dat ze "Nederland veilig [wil] houden in een gevaarlijke wereld" (VVD-VP, p. 16) door onder andere "investeringen in [...] grenscontrole" (VVD-VP, p. 17). Migratie wordt op die manier een onderdeel van deze 'veranderende' en 'gevaarlijke' wereld. PVV verwijst in hun hoofdstuk "veiligheid" (PVV-VP, p. 13) naar "Marokkaanse reljongeren" (PVV-VP, p. 13) en "tienduizenden sympathisanten van de jihad" (PVV-VP, p. 13) wat maakt dat "het veiligheidsroer" (PVV-VP, p. 13) om moet. Hoewel dit geen letterlijke verwijzing naar migratie betreft, kan uit hun hoofdstuk over asiel en migratie worden geconcludeerd dat het veiligheidsprobleem van deze groep volgens de PVV te wijten is aan migratie. Zij omschrijven migratie als de "grote aantallen mensen, vaak uit niet-westerse, islamitische landen" (PVV-VP, p. 6) die "onze cultuur, en westerse manier van leven [bedreigen]" (PVV-VP, p. 6). NSC koppelt de twee onderwerpen indirect. Zij illustreren migratie als een probleem voor de 'wooncrisis': "De sterke toename van de bevolking door verschillende vormen van migratie moet worden afgeremd om te voorkomen dat de tekorten alleen maar groter worden." (NSC-VP, p. 19). Deze tekorten vormen een risico voor de

“bestaanszekerheid” (NSC-VP, p. 14-17) van Nederlanders, wat hun veiligheid in gevaar brengt (NSC-VP, p. 15).

PVV omschrijft migratie in het Tweede Kamerdebat daarnaast expliciet als “bedreiging voor onze nationale veiligheid” (WGO, p. 4) en VVD laat weten mobiele telefoons van asielzoekers te willen uitlezen “om te checken op risico’s voor de openbare orde en de nationale veiligheid.” (WGO, p. 18). Allen van hen brengen op deze manier het discours over migratie expliciet in verband met veiligheid. Ook de Telegraaf representeert dit directe verband tussen migratie en veiligheid: “[...] de overheid heeft de plicht de samenleving te beschermen tegen gewelddadige individuen. De vreemdelingenwet geeft de overheid de mogelijkheid om het importeren van gewelddadige vreemdelingen tegen te gaan” (TG-O). Zij benoemen migratie daarnaast expliciet als “dreiging” (TG-N) voor Europa. Deze expliciete kruising is in het medialandschap echter enkel zichtbaar bij de Telegraaf.

5.1.2 *Impliciete kruising*

In onder andere de Volkskrant is de kruising tussen veiligheid en migratie meer impliciet. In de geanalyseerde artikelen representeren zij de migrant als overlastgever, crimineel en/of illegaal. Volkskrant omschrijft de migrant, in dit geval asielzoeker, meerdere malen als “overlastgever” (VK-N). Waarbij ze het specifiek hebben over een groep “veiligelanders” (VK-N): “Ter Apel zucht al jaren onder de misdragingen van deze mannen [...]” (VK-N). Volkskrant beeldt de migrant bij het nieuwsartikel af in de context van een politieauto en agenten die hem arresteren (VK-N). Telegraaf verwijst daarnaast naar migranten als “criminele asielzoekers” (TG-O) en “illegaal” (TGN). Deze laatste term wordt ook door het NRC gebruikt (NRC-O). Door migranten op deze manier te representeren creëert het discours een beeld van de migrant als dreiging voor de veiligheid van Nederland.

Deze impliciete kruising is ook terug te zien in het politieke discours. Zo wordt er in het Tweede Kamerdebat 32 keer verwezen naar “overlast” (o.a. WGO, p. 10, 19, 44) en werden asielzoekers zeven keer omschreven als “overlastgevers” (WGO, p. 9, 19, 44, 51, 70) door politieke partijen over het gehele ideologische spectrum. Migranten worden daarnaast in verband gebracht met criminele “mensensmokkelaars” (o.a. NSC-VP, p. 27; NRC-O; WGO, p. 31), door eenieder die via smokkelaars in Nederland terecht komt te bestempelen als illegaal. Op deze manier worden migranten onderdeel gemaakt van de zogenoemde “georganiseerde criminele netwerken” (WGO, p. 31) van mensensmokkelaars. Dit kan leiden tot de perceptie dat migranten, smokkelaars en criminaliteit hand in hand gaan, waardoor 1)

migranten gelijk worden gesteld aan hun mogelijke agressor en 2) mensensmokkelaars per definitie als kwaadaardig worden beschouwd. Mensensmokkel wordt bovendien zelden onderscheiden van mensenhandel⁹. Staatsecretaris van der Burg kaart dit aan in het Tweede Kamerdebat: "Formeel is mensensmokkel wat anders dan mensenhandel." (WGO, p. 58). Direct daarna concludeert hij echter dat er wel een correlatie is tussen beide. Het aanpakken van die smokkelaars wordt daarbij primair gerepresenteerd als een manier om controle te krijgen over migratie (WGO, p. 32; WV) en meestal niet als een manier om de veiligheid van migranten te waarborgen (zie: 5.1.4). PVV en Telegraaf voegen het narratief van de migrant als "terrorist" (PVV-VP, p. 6; TG-O) bij deze frames van criminaliteit en BBB richt zicht op het risico dat we "importeur van antisemitisme worden" (WGO, p. 38) wanneer we bepaalde migranten toelaten. Hiermee wordt verondersteld dat migratie uit bepaalde landen een oorzaak is van antisemitisme. Migratie wordt op die manier wederom gerepresenteerd als een bedreiging voor culturele en/of nationale veiligheid van Nederland.

We zien deze impliciete kruising ten tweede terug in de verwoording van migratie in termen van stromen. Migratie wordt in alle geanalyseerde bronnen 118 keer in die termen omschreven. Hiervan wordt het 84 keer omschreven als een hoge 'instroom', 28 keer als 'asielinstroom' en zes keer als 'migratiestromen'. De PVV spreekt van een "massa-instroom" (WGO, p. 4), een "asieltsunami" (PVV-VP, p. 6) en een "ontwrichtende asiel- en immigratieramp" (PVV-VP, p. 7). JA21 spreekt daarnaast van een "onhoudbare asielinstroom" (WGO, p. 46; VKD, 6:42) en VVD van een "permanente hittegolf" (WGO, p. 16). Telegraaf omschrijft migratie als "massale migratiestromen" (TG-N) en vreest voor "een nieuwe golf" (TG-N). Dit representeert migratie als een natuurramp waarvoor mensen moeten vrez en generaliseert migranten tot een homogene groep zonder individualiteit. Het duidt migratie daarmee als een bedreiging voor de veiligheid van Nederland.

Dit narratief van een ongrijpbare bedreiging zien we ook terug in de mate waarop migratie in het discours omschreven wordt als crisistoestand. Zo spreekt VVD in de context van migratie over "crisismaatregelen" (VVD-VP, p. 13) en "grip krijgen in een crisis" (VVD-VP, p. 13). Andere partijen spreken van een "enorme crisis" (GLPvDA in WGO, p. 23), "een

⁹ *Mensensmokkel* verwijst naar het illegaal vervoeren van personen over internationale grenzen, met hun instemming, in ruil voor geld. *Mensenhandel* verwijst daarentegen naar de uitbuiting van individuen door middel van dwang, fraude, misleiding of andere vormen van exploitatie. Hoewel deze in elkaar over kunnen lopen is het onderscheid van groot belang omdat het de veronderstelling dat mensensmokkel per definitie gepaard gaat met mensenhandel bekritiseerd (zie: Szablewska, 2022).

asielcrisis (D66 in VKD, 7:18; JA21 in WGO, p. 46; VVD in WGO, p. 17), “de migratiecrisis” (JA21 in WGO, p. 48), “urgent crisismanagement van opvangproblematiek” (NSC in WGO, p. 32), een “crisis die de samenleving zo langzamerhand ontwracht” (BBB in WGO, p. 39) en de Volkskrant geeft een artikel weer waarin de staatssecretaris stelt: “Een nieuwe asielcrisis? Daar zitten we al in.” (VK-O). D66 brengt een nuance in dit narratief van crisis door het als een “gevoel van crisis” (WGO, p. 14) te omschrijven. Iets wat niet zo sterk hoeft te zijn wanneer we “zorgen dat we de boel in Nederland en in de rest van Europa goed op orde hebben.” (WGO, p. 14). Ook in dit narratief is daarmee een impliciete kruising tussen veiligheid en migratie zichtbaar. Migratie wordt via metaforen omschreven als een ongrijpbare bedreiging voor de nationale veiligheid. In de geanalyseerde media-artikelen zien we een expliciete verwijzing naar een crisis- of noodsituatie niet terugkomen.

De bedreiging wordt van het linkse tot het rechtse spectrum gezien als iets waar Nederland grip op moet krijgen en soms zelfs benaderd als iets wat we dienen te “bestrijden” (o.a. WGO, p. 53, 83; VK-O), als iets wat ons tot “last” (o.a. WGO, p. 81, 10) is. De bedreiging wordt op die manier gerepresenteerd als iets waar men controle over verloren heeft en daarom opnieuw moet verkrijgen. Controle krijgen over een complexe en gevarieerde groep als migranten is dan ook vooral mogelijk wanneer zij gereduceerd wordt tot aantallen (zie ook: 5.2.1), stromen of crisis.

5.1.3 Veiligheidsmaatregelen tegen migratie

Veiligheid staat in het dominante narratief dan ook gelijk aan maatregelen om migratie tegen te gaan. Zowel media als politiek pleiten voor veiligheidsmaatregelen ten opzichte van de migrant/migratie. Zij pleiten bijvoorbeeld voor maatregelen als sobere opvanglocaties voor bepaalde groepen asielzoekers (VVD-VP, p. 11; VK-N), vreemdelingendetenties (o.a. NSC-VP, p. 26; PVV-VP, p. 13), procesbeschikbaarheidslocaties (PBL) (o.a. WGO, p. 10, 19) en soms volledige uitsluiting door een algemene asielstop (PVV-VP, p. 8; VVD-VP, p. 13) (zie: 5.2.1). Dat het belang van deze maatregelen gedeeld wordt in de Tweede Kamer zien we terug wanneer de staatssecretaris duidt waar het geld voor asiel en migratie naartoe gaat: “We hebben de 45 miljoen die in de zomer van 2022 is vrijgemaakt verdeeld in 15 miljoen voor de PBL, 15 miljoen voor DT&V [Dienst Terugkeer en Vertrek] en 15 miljoen specifiek voor overlast.” (WGO, p. 70). Het geld voor migratie wordt daarmee voornamelijk besteed aan het tegengaan en/of terugsturen van (bepaalde) migranten. Ook NSC stelt dit expliciet in hun verkiezingsprogramma: “bij onvoldoende medewerking en ongewenst gedrag wordt sneller ingezet op een (zwaar) inreisverbod en detentie.” (NSC-VP, p. 26). GroenLinks-PvdA is de

enige partij die hier kritisch op is door te stellen dat vreemdelingendetentie “alleen onder strikte voorwaarden [mag]” (GP-VP, p. 96) en zich uit te spreken tegen eerdere rechtenschendingen in detentiecentra in Libië (GP-VP, p. 98). Verder richten ook zij zich echter op “snelle terugkeer van mensen die geen recht hebben op asiel” (GP-VP, p. 94) en spreken zij partijen in het Tweede Kamerdebat niet aan op hun overtuigingen omtrent detentie.

Voor PVV is veiligheid exclusief te bereiken middels het weren van alle migranten. Zo pleiten zij: “De PVV kiest wél voor Nederland en maakt een einde aan de discriminatie van Nederlanders. Wij zetten Nederlanders op 1! Dat kan alleen met substantiële maatregelen. Zoals het invoeren van een asielstop.” (PVV-VP, p. 7). Zij benadrukken daarmee expliciet de Nederlander te willen beschermen door de migrant te weren. VVD is hier meer genuanceerd in, maar ook zij willen veiligheid bereiken middels het weren van (bepaalde) migranten. Zo begint de VVD het betoog in de Tweede Kamer met een narratief over migratie als hittegolf en het grote aantal bedden dat ervoor nodig is (WGO, p. 16). De migrant is vanuit dat narratief ontmenselijkt tot een duidelijke bedreiging voor de Nederlandse samenleving. Daaropvolgend stelt VVD: “Veel Nederlanders zijn het gebrek aan grip op deze aantallen helemaal zat” (WGO, p. 16), waarmee ze de ‘bedreiging’ als een probleem van Nederlanders representeert. Omdat het volgens hen een uitzonderlijke toestand is vraagt het probleem om een politieke reactie: “Kortom, om uit deze asielcrisis, deze permanente oververhitting, te komen is maar één oplossing mogelijk. De asielinstroom omlaag” (WGO, p. 17). Volgens VVD is het simpel: “In essentie is het omlaag brengen van de asielinstroom vrij eenvoudig. Je moet de migrant aan de grens tegenhouden en vervolgens kunnen terugsturen.” (WGO, p. 17). De veiligheid van de Nederlander wordt dus ook hier bewerkstelligd door het tegengaan van migranten.

5.1.4 Wiens veiligheid?

Wanneer het gaat over veiligheid in de context van migratie wordt er vooral gedoeld op de veiligheid van de Nederlander en vaak meer specifiek de bewoner van Ter Apel of Budel. Zo stelt NSC in het Tweede Kamerdebat dat migratie moet gaan over aantallen die “onze samenleving” (WGO, p. 31) aan kan. En richt PVV zich specifiek op “onze eigen Nederlanders” (WGO, p. 4), “onze eigen mensen” (PVV-VP, p. 3), “onze welvaart” (WGO, p. 3) en “onze eigen kinderen en onze eigen ouderen” (WGO, p. 3). D66 richt zich in het Tweede Kamerdebat daarnaast specifiek op het “draagvlak” (WGO, p. 9) voor migratie in

Nederland. VVD spreekt zich als het over migratie gaat meerdere keren uit voor de “omwonenden in met name Ter Apel en Budel” (WGO, p. 19) en richt zich geen enkele keer op de veiligheid van de migrant. Wel zien zij het opvangen van een aantal mensen als “humanitaire plicht” (WGO, p. 16). Dat betreft echter veeleer een taak dan een zorg om de veiligheid van migranten. NSC besteedt tenslotte een volledige paragraaf aan het beperken van gezinsmigratie (NSC-VP, p. 26), terwijl ze bestaanszekerheid omschrijft als “een stevige bodem onder [mensen] hun bestaan” (NSC-VP, p. 5) die onder andere bestaat uit gezinnen (NSC-VP, p. 5). Ook dit veronderstelt dat migranten een andere groep vormen dan de groep waar NSC ‘bestaanszekerheid’ voor wilt bewerkstelligen.

Naar de veiligheid van de migrant wordt expliciet slechts sporadisch verwezen. Volgens GroenLinks-PvdA moeten er in de context van “migratiesamenwerking met Libië [...], harde garanties zijn voor de adequate bescherming van de rechten van migranten” (GP-VP, p. 98). In de context van Nederland wordt hier echter niet over gesproken. Daarnaast benadrukken zowel GroenLinks-PvdA als de opiniemaker van NRC het belang van het creëren van veilige routes. NRC claimt dit te willen doen, omdat dit “de noodzaak voor migranten om op opblaasboten de Middellandse Zee over te steken wat kleiner maakt.” (NRC-O). Hierbij rijst echter de vraag of NRC de veiligheid van de migrant vooropstelt, of dat deze benadering vooral gericht is op de veiligheid van Nederland door het land te vrijwaren van “smokkelaars” (NRC-O). Diezelfde vraag reist bij het verkiezingsprogramma van NSC, waar zij het expliciet heeft over “alleenreizende minderjarigen (amv-ers)” (NSC-VP, p. 27) die slachtoffer zijn van “criminele smokkelaars [en] op een gevaarlijke reis vooruit worden gestuurd, om als anker te dienen voor gezinshereniging.” (NSC-VP, p. 27). Hun oplossing resulteert echter niet in de bescherming van de amv-er, maar in het beperken van gezinsmigratie. NSC bemoeilijkt het proces voor de amv-er doordat niet de amv-er zelf, maar “de persoon die wil nareizen” (NSC-VP, p. 27) de aanvraag moet gaan doen. Dit suggereert dat hun prioriteit niet bij de bescherming van de amv-ers ligt, maar veeleer bij de bescherming van Nederland tegen “criminele smokkelaars” (NSC-VP, p. 26) die ze willen “bestrijden” (NSC-VP, p. 26). Wanneer het wel gaat over de veiligheid van migranten gaat het dan ook vaak over de gevaren die criminele mensensmokkelaars en arbeidsuitbuiters voor hen creëren.

De nadruk op veiligheid van migranten gaat daarnaast regelmatig gepaard met een belang voor Nederland zelf, wat soms veronderstelt dat het primaire belang bij Nederland(ers) ligt. Zo stelt VVD ‘migratiedeals’ en opvang in eigen regio voor als een oplossing tegen smokkelaars. Deze vrijheidsbeperkende maatregelen zouden ook voor de migrant zelf beter zijn: “Vluchtelingen hoeven dan geen gevaarlijke reis meer te

ondernemen” (WGO, p. 17). De zin vervolgt echter met “en wij bepalen zelf de aantallen.” (WGO, p. 17). Hoewel het hier even over het belang van migranten lijkt te gaan, verraad de nadruk op het bepalen van aantallen dat er ook sprake is van een groot belang voor Nederland. Dat is explicieter in het wetsvoorstel. Ook hier lijkt het te gaan over de veiligheid van migranten door het benoemen van “kwetsbare migranten” (WV, p. 2) die geraakt worden door ‘mensensmokkelaars’ en “mensonterende praktijken” (WV, p. 9) die het gevolg zijn van “mensensmokkelpraktijken” (WV, p. 10). Dit insinueert dat het wetsvoorstel erop gericht is de migrant te beschermen. Echter, in analyse van het wetsvoorstel wordt in alle elf pagina’s maar twee keer over ‘migranten’ gesproken. De focus van het wetsvoorstel lijkt veeleer te liggen bij het nationale en Europese belang. Dit wordt dan ook letterlijk zo gesteld: “De grondslag voor het vestigen van extraterritoriale rechtsmacht over mensensmokkel is primair de bescherming van het Nederlands belang.” (WV, p. 5). Daarnaast wordt er gesteld dat het verzwaren van straffen op mensensmokkel een “ontmoedigende werking [heeft] omdat mensensmokkelaars hun praktijk uitoefenen naar en van de landen met de minste risico’s.” (WV, p. 9). Dit veronderstelt dat er wordt bedoeld op het verminderen van migranten in Nederland door smokkelaars te ontmoedigen om hierheen te komen, niet op het ontmoedigen van smokkelaars om mensenrechten te schenden. Het dominante narratief is daarmee dat het Nederlands belang wordt beschermd door smokkelaars te weren. Aangezien er in de geanalyseerde bronnen maar twee keer verwezen wordt naar alternatieve veilige routes voor migranten, worden daarmee niet alleen smokkelaars maar ook migranten zelf tegen gehouden.

Wanneer de veiligheid van migranten wel wordt benoemd gaat het meestal over een specifieke groep migranten. Bijvoorbeeld vluchtelingen die “vluchten voor oorlog en geweld” (VKD, 3:55; WGO, p. 37; GP-VP, p. 17) en “kwetsbare vluchtelingen (zoals LHBTQIA+ personen, mensenrechtenverdedigers, oorlogsslachtoffers en slachtoffers van vervolging)” (GP-VP, p. 93). GroenLinks/PvdA voegt daar in hun verkiezingsprogramma en het Tweede Kamerdebat de veiligheid van arbeidsmigranten aan toe (WGO, p. 22).

5.1.4 Exclusieve veiligheidsmaatregelen

Wanneer het tot slot gaat over veiligheidsmaatregelen zoals straf of detentie gelden er in het discours andere regels voor migranten dan voor mensen met een Nederlands paspoort. In de huidige analyse is deze juridisch onderscheidende behandeling te bezien als een uitzonderingstoestand (zie: 3.2 & 5.3). In de Telegraaf wordt er bijvoorbeeld gepleit voor “het consequenter uitzetten van figuren die de Nederlandse gastvrijheid misbruiken voor het uitvechten van onderlinge vetes of zich anderszins gewelddadig of crimineel manifesteren.”

(TG-O). Zij stellen daarmee dat migranten harder veroordeeld moeten worden voor gewelddadig gedrag of overlast dan eenieder die een Nederlands paspoort bezit. Deze ongelijkheid wordt niet alleen uitgedragen door de Telegraaf. Zo pleit ook JA21 voor “verblijfsrechtelijke consequenties” (WGO, p. 48) voor asielzoekers die crimineel gedrag begaan en stelt PVV in het verkiezingsprogramma: “criminelen worden – desnoods na denaturalisatie – gedwongen ons land uitgezet” (PVV-VP, p. 7). SGP wil daarnaast dat “antisemitisme” ook “zwaarder weegt bij beslissingen over verblijfsvergunningen.” (WGO, p. 42). En ook NSC deelt de visie in hun verkiezingsprogramma dat “intrekking van de verblijfsvergunning” (NSC-VP, p. 26) mogelijk moet zijn “bij ouderschap [en] (huiselijk) geweld” (NSC-VP, p. 26). Dit terwijl de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) al regels heeft die intrekken van de verblijfsvergunning mogelijk maken wanneer een migrant crimineel gedrag begaat (zie o.a.: Vreemdelingenbesluit 2000, artikel 3.86).

Er wordt in de context van migratie daarnaast door verschillende partijen gepleit voor vrijheidsbeperking zonder uitspraak van de rechter. Zo stelt de staatssecretaris dat het goed is dat het migranten afschrikt wanneer “jij Europa binnenkomt en niet vrij kunt reizen en je in gesloten setting je asielpcedure moet afwachten.” (WGO, p. 51). Iemand in gesloten setting plaatsen zonder dat deze een aantoonbaar gevaar voor zichzelf of de ander vormt, is in Nederland onwettelijk en daarmee een uitzonderlijke bepleiting die enkel geldt voor migranten.

Datzelfde patroon van vrijheidsbeperking zonder proces zien we in de bepleiting van de procesbeschikbaarheidslocatie (PBL). Zowel de GroenLinks-PvdA, als D66, VOLT, VVD en de staatssecretaris, pleiten ervoor de “PBL-capaciteit uit te breiden” (WGO, p. 19, 24). Dit betekent dat migranten, met name ‘veiligelanders’ in aparte soberdere locaties moeten verblijven, waarbij ze allereerst verplicht worden aanwezig te zijn bij hun proces, maar volgens de staatssecretaris binnenkort ook verplicht binnengehouden kunnen worden: ”straks wordt de PBL omgevormd tot de verplichte grensprocedure. Hij is nu al gericht op procesbeschikbaarheid, maar daarmee kun je mensen niet verplicht binnenhouden. Straks kun je dat wel.” (WGO, p. 64). De Volkskrant illustreert dat, omdat “gedwongen vasthouden” (VK-N) niet mag, de Tweede Kamer hier al een “geitenpaadje” (VK-N) voor heeft bedacht. Volgens hen stelde de staatssecretaris: “We geven je zoveel afspraken op een dag, dat je wel binnen moet blijven” (VK-N). Het artikel in de Volkskrant biedt daarmee een kritisch perspectief op het dominante discours over PBL en detentie zonder proces. Zij stellen dat “niet duidelijk [was] op welke gronden mensen als overlastgever in de PBL werden

geplaatst.” (VK-N) en dat de “vrijheidsbeperking te groot [is]” (VK-N) volgens de rechter. Deskundigen stellen volgens hen dat “de opvang ‘de facto neerkomt op detentie’”(VK-N).

Er wordt daarnaast door een aantal partijen gepleit voor het beperken van sociale advocatuur voor asielzoekers. BBB pleit hier actief voor in het Tweede Kamerdebat onder het mom van “je kunt volgens mij als Nederland best eens wat stoerder zijn.” (WGO, p. 15). Hoewel ze op weinig steun vanuit andere partijen kunnen rekenen, steunt VVD dit wel. Zij benadrukken de beperking van rechtsbijstand in hun verkiezingsprogramma: “We passen de rechtsbijstand aan, waarbij de rechtsbijstand voor (evident) kansarme zaken tot het minimale niveau wordt beperkt. We geven rechtsbijstand voortaan pas vanaf de beroepsfase.” (VVD-VP, p. 12). Deze maatregel resulteert in een situatie waar migranten zich niet, of niet altijd, kunnen verdedigen tegen eventuele juridische besluiten. Nederlandse burgers hebben hier in tegenstelling tot hen altijd recht op. Ook hierin worden migranten daarmee in een juridisch uitzonderlijke positie geplaatst. GroenLinks-PvdA stelt daar echter zowel in het debat als in het verkiezingsprogramma tegenover dat “asielzoekers recht [hebben] op rechtsbijstand” (GP-VP, p. 97).

Deze onderscheidende benadering van migranten ten opzichte van anderen kan vanuit necropolitiek worden benaderd als uitzonderingstoestand. Vanuit het idee dat we te maken hebben met een ‘migratiecrisis’ worden er maatregelen gesteld die de migrant een uitzonderlijke juridische positie toebedelen. Dit wordt verder toegelicht in de beantwoording van deelvraag 3 en 4 (zie: 5.3 en 5.4).

5.2 Welke narratieven over migranten domineren het huidige discours in de Nederlandse politiek en media, en hoe verhouden ze zich tot ‘overbodige levens’ en ‘levende doden’?

Necropolitiek veronderstelt een macht die haar onderdanen indeelt in enerzijds overbodige levens die mogelijk tot (levende) dode worden gemaakt en anderzijds levens die het waard zijn om beschermd te worden (zie: 3.3). Dehumanisering van migranten is de basis van die verdeling. Onderstaand wordt om die reden ingezoomd op de dominante narratieven over migranten in het huidige discours, en of daarbij sprake is van dehumanisering. Daarbij wordt dehumanisering opgedeeld in twee narratieven: het narratief van de migrant als object en het narratief van de migrant als vijand.

5.2.1 Dehumanisering: de migrant als object

Het eerste narratief van de migrant dat het huidige discours over migratie en veiligheid domineert is het narratief van de migrant als object. Analyse illustreert dat dit narratief, zij het in verschillende vormen, breed gedragen wordt in zowel media als politiek.

De meest voorkomende objectificering van migranten is het reduceren van de migrant tot een getal of aantal. Migranten worden in het gehele discours gelinkt aan uiteenlopende getallen en omschreven in aantallen. De Telegraaf en PVV spreken van “grote aantallen” (TG-N; PVV-VP, p. 6), Volkskrant van “onder de tweeduizend houden” (VK-N), JA21 van “duizenden extra” (WGO, p. 46), de PVV van “honderdduizenden” (WGO, p. 4) en “instroomaantallen” (WGO, p. 4) en de staatsecretaris van “aantal asielplekken” (WGO, p. 52) en het “aantal amv-ers” (WGO, p. 53) dat “buitengewoon snel” (WGO, p. 53) stijgt. Het AD wijdt het volledige nieuwsartikel aan het omschrijven van migranten als aantallen die hun vluchtreis wel of niet hebben overleefd (AD-N). Er worden in het Tweede Kamerdebat daarnaast verschillende cijfers genoemd met betrekking tot migranten en de presentator van het verkiezingsdebat opent het debat met de vraag: “hoeveel asielzoekers kan Nederland aan?” (VKD, 3:33). De VVD spreekt daarbij van “het aantal benodigde bedden” (WGO, p. 16-17) en reduceert migranten daarmee expliciet tot een hoeveelheid objecten.

Deze objectificering wordt versterkt door ‘aantallen’ te presenteren als iets waar men controle over kan hebben. De VVD, NSC, D66 en GroenLinks-PvdA omschrijven migratie bijvoorbeeld allemaal als iets waar ze ‘grip’ (zie: 5.1) op willen krijgen en het AD pleit voor het “sturen op het aantal arbeidsmigranten” (AD-O). Het asielbeleid is volgens NRC een “asiel- en migratiemanagement” (NRC-O) en NSC pleit zelfs expliciet voor het “hanteren van richtgetallen” (WGO, p. 30), zodat migratie gaat over “aantallen [...] die onze samenleving kan behappen.” (WGO, p. 31). Dit wordt nog explicieter in hun verkiezingsprogramma waar ze pleiten voor het invoeren van een “migratiesaldo” (NSC-VP, p. 24). Het gaat daarbij om een “richtgetal [...] van maximaal 50.000 per jaar” (NSC-VP, p. 24) waarmee “de totale omvang van de bevolking rond 2050 rond de 20 miljoen blijven” (NSC-VP, p. 24). Migranten worden dan ook vaak genoemd in combinatie met werkwoorden als “halen” (o.a. GP-VP, p. 92; AD-O; VVD-VP, p. 10, 14), “verminderen” (o.a. NSC-VP, p. 25; WGO, p. 12), “verdelen” (WGO, p. 22; VVD-VP, p. 11) en in sommige gevallen zelfs “importeren” (WGO, p. 4, TG-O). Dit narratief reduceert migranten tot goederen of objecten die je kunt verplaatsen of beperken in mobiliteit, ofwel waarover je controle kunt uitoefenen. Het negeert de individualiteit en menselijkheid van migranten en maakt hen tot middelen en/of statistieken die kunnen worden gemanipuleerd of verplaatst naar gelang de behoeften van de Nederlandse

staat. Dezelfde neiging tot controle over objecten zien we bij de omschrijving van migratie als (in)stroom (zie: 5.2) en bij de Volkskrant die in de context van pbl's stelt dat daar "op dit moment [...] geen nieuwe mensen aan toegevoegd" (VK-N) worden. Hoewel Volkskrant hier spreekt van migranten als mensen, kun je alleen controleerbare objecten ergens aan toevoegen, niet mensen. De menselijkheid van de migrant wordt daarmee in dezelfde zin nog ontkracht.

Naast cijfers, aantallen en bedden waar men controle over wil krijgen, worden migranten in zowel media als politiek omschreven als "overlastgevers" (o. a. WGO, p. 9, 19; VVD-VP, p. 12; VK-N), "veiligelanders" (o.a. WGO, p. 48; GP-VP, p. 97) en/of "derdelanders" (GP-VP, p. 91; VK-N). Dit reduceert migranten tot eigenschappen, gedragingen en geografische afkomst, waarmee hun complexiteit en individualiteit als mens genegeerd wordt. Ook deze generalisering is daarmee te omschrijven als het objectificeren van migranten. Er kan bijvoorbeeld ook gesproken worden van 'mensen die uit veilige landen komen' of 'migranten die overlast veroorzaken'. Dit wordt echter in geen enkel geval gedaan. Met de term "-20%" (WGO, p. 51) wil de staatssecretaris voorkomen dat, zoals BBB opmerkte, "we dan weer allerlei discussies krijgen dat dat stigmatiserend is" (WGO, p. 63). Ook deze term reduceert de menselijkheid van de migrant echter tot louter een statistisch onderdeel van een administratief systeem. Een statistiek waar bovendien macht en controle over uitgeoefend kan worden.

Een enkele keer spreekt D66, de staatssecretaris, en in mindere mate GroenLinks-PvdA, in het Tweede Kamerdebat over 'mensen' wanneer het over migranten gaat (WGO, p. 6, 26, 28). Wanneer partijen daarop interrumpen nemen zij dit over (o.a. WGO, p. 6, 14, 28). Verder wordt er in de context van migratie nauwelijks gesproken over 'mensen'. In alle geanalyseerde artikelen worden migranten daarnaast omschreven in de derde persoonsvorm. Geen van hen laat migranten zelf aan het woord.

Deze vormen van objectificering gaan vaak gepaard met de overtuiging dat er 'te veel' migranten in Nederland zijn. BBB stelt bijvoorbeeld: "meer dan zoveel kunnen wij niet aan" (WGO, p. 14) en iedere ter analyse gestelde partij en krant bepleit dat migratie beperkt moet worden. Migrant worden daarmee statistisch gecategoriseerd als problemen/objecten die moeten worden opgelost of beheerd, in plaats van als individuen met rechten, behoeften en waardigheid. Deze objectificering is daarmee te typeren als het 'overbodig leven', zoals omschreven door Mbembe (2019). Hun levens worden zowel impliciet als expliciet getypeerd als instrumentele levens die geen of weinig menselijke waarde hebben en daarom niet dezelfde bescherming verdienen als de Europese burger (zie ook: 5.1.5). Een object roept

daarnaast minder empathie op dan een mens waardoor het geweld en de uitsluiting dat hun wordt aangedaan als minder ernstig wordt ervaren. Deze objectificering maakt migranten daarmee tot 1) overbodig leven, en 2) kwetsbaar voor de status van levende doden.

5.2.2 Dehumanisering: de migrant als vijand

Een tweede dominante vorm van dehumanisering is het narratief van vijand. Het geanalyseerde discours plaatst 'de Nederlander' tegenover 'de migrant', waarbij het leven van de migrant als onderschikt en minderwaardig wordt gezien ten opzichte van de Nederlander wiens leven die bescherming wel waard is. PVV maakt hierin een duidelijk racistisch onderscheid door de bedreigende kant van migratie aan de islam en het niet-westerse te koppelen. In zowel het verkiezingsprogramma als het Tweede Kamerdebat spreken zij, als het gaat om veiligheidsbedreiging door migratie, over "niet-westerse migranten" (PVV-VP, p. 6) en "niet-westerse allochtonen" (WGO, p. 4; PVV-VP, p. 6). Volkskrant maakt dit onderscheid ook (VN-O). Beide maken daarmee actief onderscheid in afkomst.

Het dominante narratief in deze analyse plaatst deze groep 'niet-westerse' migranten vrijwel altijd tegenover een 'ons' of een 'wij', wat het tot een relationele, vijandelijke verhouding maakt. Zo stelt de PVV in het debat dat het "pervers [is] om onze eigen kinderen en onze eigen ouderen te laten stikken en tegelijkertijd zoveel geld uit te geven aan vreemdelingen." (WGO, p. 3) en dat "onze gevangenissen voor meer dan de helft gevuld zijn met niet-westerse allochtonen" (WGO, p. 4). Dit betekent volgens hen dat we als Nederland "niet alleen armoede importeren, maar ook geweld" (WGO, p. 4). Migranten doen er volgens PVV dan ook alles aan "om dit land stuk te maken" (WGO, p. 4). PVV spreekt hier specifiek over "vreemdelingen uit Afrika en het Midden-Oosten" (WGO, p. 4) en zijn nog specifiekker wanneer het gaat over migranten die "komen om te nemen en niet om te geven" (WGO, p. 4); "zij komen meestal vanuit Syrië, Turkije, Jemen, Eritrea, Somalië en Afghanistan" (WGO, p. 4). Deze groepen zorgen er volgens hen voor dat "onze eigen Nederlanders geen woningen of voldoende geld en eten hebben." (WGO, p. 4). PVV acht "het scenario dat Nederland over een kleine 30 jaar voor praktisch de helft uit migranten bestaat" dan ook geen "plezierig vooruitzicht" (WGO, p. 4). BBB stelt daarnaast dat "vele, vele asielaanvragen in Nederland" (WGO, p. 38) uit islamitische landen komen waar "antisemitische en antiliberaal gedachten zoals die bijvoorbeeld bij de sharia horen" (WGO, p. 38) wijdverbreid zijn en "het aantal superfans, [...], van de slachting van Joodse kinderen en vrouwen" (WGO, p. 38) hoog is. We moeten volgens hen oppassen dat "we geen importeur van antisemitisme worden." (WGO, p. 38). En ook de SGP stelt in het Tweede Kamerdebat over asiel en migratie; "in ons land is

geen plek voor Jodenhaat” (WGO, p. 42). Volgens de opiniemaker van de Telegraaf “importeert Nederland conflicten” en lopen er “fans van [een] dictator in Nederland” (TG-O). Hij stelt dat deze migranten “prima terug naar hun vaderland” (TG-O) kunnen, maar “blijkbaar liever in Nederland [zitten] met een uitkering” (TG-O). Op deze manier wordt migratie actief geassocieerd met antisemitisme en andere vormen van haat en terreur en tegenover de waarden van ‘ons’ land geplaatst. VVD onderscheidt ook op afkomst, maar richt zich op een andere groep door te pleiten voor “strengere screening” van mensen uit “China, [...] Rusland en Iran” (WGO, p. 19). De staatssecretaris erkent in het Tweede Kamerdebat tot slot dat racisme ook in de publieke opinie over migratie en overlast heerst. Hoewel hij niet het begrip racisme gebruikt, stelt hij dat mobiele teams die zich inzetten bij overlast op azc’s, vaak geassocieerd worden met “overlastgevendende asielzoekers, omdat het soms gewoon grote wat donkere menen zijn.” (WGO, p. 70).

Zonder onderscheid op afkomst gaan zowel VVD als NSC uit van hetzelfde ‘wij tegenover zij’ -principe. Het idee dat migranten de Nederlandse burger iets afnemen, zoals liberale waarden of huisvesting, en daarmee tegenover hen staan is ook bij hen dominant. Zo heeft VVD het over “botsingen in de klas rond zaken als gelijke rechten tussen vrouw en man en ontkenning van de holocaust” (VVD-VP, p. 6) die ontstaan vanwege migratie. En spreekt NSC van een “zeker bestaan – dat ook wordt geraakt door migratie” (WGO, p. 31) en spreken ze over de “wrijving die wordt veroorzaakt wanneer migranten zaken wordt gegund waar reeds schaarste voor geldt in Nederland” (WGO, p. 30). Dit laatste punt wordt ook door BBB regelmatig gemaakt. Zij vinden de huidige behandeling van migranten “volstrekt onuitlegbaar [aan] mensen met lagere inkomens en mensen met lagere middeninkomens die gewoon wel moeten betalen voor hun huisvesting.” (WGO, p. 28), “heel veel van onze eigen jongeren, [...], [zouden] ook graag zo’n woning hebben” (WGO, p. 36). VVD maakt datzelfde onderscheid door te stellen: “Het moet echt naar beneden. We hebben te veel mensen die naar ons land komen en daardoor laten we Nederlanders in de steek, [...]” (VKD, 4:44). Ze verwijten D66 daarnaast dat ze “de zorgen van de mensen negeert” (VKD, 8:10) waarbij bedoeld wordt op een ontkenning van de ‘asielcrisis’. Daarmee veronderstelt VVD dat ‘de mensen’ voor hen niet ‘migrant’ includeert. Net als JA21 stelt het AD daarnaast dat “de burger op 22 november heeft aangegeven dat er iets moet gebeuren aan migratie” (AD-O), waarmee ook zij 1) vooronderstellen dat “de burger” geen migrant is en 2) mensen die negatief staan tegenover migratie belangrijker achten dan anderen. De Nederlandse samenleving en/of Nederlanders worden daarmee actief tegenover de migrant geplaatst.

Hoewel er bij andere partijen en media geen sprake is van deze vijandelijke benadering jegens de ander als migrant spreken zij dit narratief in het debat niet tegen. Zo stelt D66 tegenover het narratief van de asielzoeker die ‘hier is om te nemen en niet om te geven’, dat we migranten door ze te laten werken ook de kans moeten geven om iets te geven (WGO, p. 7). Daarmee wordt het narratief niet bevraagd, maar juist bevestigd.

Naast het racistische onderscheid illustreert analyse dat de migrant, zoals eerder genoemd (zie: 5.1.2), vaak gedehumaniseerd wordt tot ramp of crisis. Ook dit valt onder het narratief van de vijand, omdat de migrant op deze manier in beeld gebracht wordt als iets wat Nederland noodzakelijkerwijs moet weren om zichzelf te beschermen.

Het narratief van de vijand bestempeld migranten tot de status van (levende) doden. Hun levens worden beschouwd als minderwaardig en de opoffering ervan als noodzakelijk voor de nationale veiligheid. De migrant wordt sociaal doodverklaard door ze middels dehumanisatie en marginalisatie buiten de morele en juridische gemeenschap te plaatsen (zie ook: 5.1.4 & 5.1.5). De manieren waarop partijen pleiten voor een uitzonderingstoestand (zie: 5.3.1) geeft deze uitsluiting specifiek weer. Het pleiten voor een asielstop en vreemdelingendetentie impliceert bijvoorbeeld een definitieve uitsluiting van migranten, wat hen voor Nederland tot de status van (levende) dode veroordeeld. De VVD laat dit nog eens nadrukkelijk zien in hun argument om “de huidige regeling voor de maximale werkduur van asielzoekers” (VVD-VP, p. 11) in stand te houden. Zo willen zij ermee “voorkomen dat asielzoekers rechten opbouwen waardoor ze niet meer kunnen worden afgewezen en uitgezet.” (VVD-VP, p. 11). Deze groep migranten wordt daarmee het recht om hier een leven op te bouwen ontzegt.

5.2.3 De (echte) vluchteling vs. andere migranten

Anders dan de relatie van vijandschap doet denken is het derde dominante narratief uit analyse minder zwart wit als ‘de Nederlander’ enerzijds en ‘de migrant’ anderzijds. Hoewel dit bij de PVV, BBB en in mindere mate VVD, NSC en het AD te herkennen is, is dit niet voor alle partijen en kranten het geval. Er wordt bijvoorbeeld expliciet ruimte gemaakt voor de ‘echte’ vluchteling. Hoewel die ruimte een bepaalde groep migranten humaniseert, veronderstelt het ook dat er zoiets bestaat als een niet-echte vluchteling. Deze ‘echte’ vluchteling wordt dan ook vaak genoemd in de context van ‘andere migranten’, waarbij eerstgenoemde recht heeft op een leven in Nederland en laatstgenoemde niet. Deze ‘echte’ vluchteling staat daarmee tegenover ‘andere’ migranten, waarbij andere migranten de status van ‘overbodig leven’ toebedeeld krijgen en regelmatig het risico lopen om tot ‘(levende)

doden' te worden. Hoewel het dus niet voor alle migranten geldt, wordt een deel van hen vooralsnog uitgesloten van de samenleving.

VVD representeert dit narratief het sterkst. De ene migrant is bij hen meer bescherming waard dan de ander: "Wij willen er zijn voor mensen op de vlucht. Maar nu hebben we geen grip op wie er binnenkomt. Wie heeft ons nodig en wie hebben wij nodig, moet de vraag zijn." (VVD-VP, p. 10) en "om capaciteit te houden voor mensen die ons nodig hebben, worden de faciliteiten voor kansarme asielzoekers versoberd en locaties ingericht met een meer gesloten en sober regime." (VVD-VP, p. 11). De 'kansarme asielzoeker' wordt daarmee tegenover de 'mensen die ons nodig hebben' geplaatst, waarbij eerstgenoemde expliciet een status van 'levende dode' toebedeeld krijgt doordat zij moeten leven met vrijheidsbeperking en gelimiteerde voorzieningen. Volgens de VVD moeten we daarnaast "een meisje van acht jaar oud dat vandaag als vluchteling aankomt in Nederland" (VVD-VP, p. 6) een "redelijke kans" (VVD-VP, p. 6) geven om "later uit te groeien tot ingenieur, verpleegkundige, politievrouw, of minister en VVD-leider" (VVD-VP, p. 6), en dat kan alleen door de "Europese buitengrens [te verstevigen]" (VVD-VP, p. 6) en door "aan [te] dringen op opvang in de regio" (VVD-VP, p. 6), anders "laten we de echte vluchtelingen in de steek." (VKD, 4:44). Het narratief van de migrant tegenover de 'echte' vluchteling wordt ook gedeeld door de Volkskrant die het heeft over "ongewenste migranten" (VK-O) en het beter mogelijk maken om "de 'echte' vluchteling te selecteren." (VK-O). Ook NSC, D66 en SGP omschrijven mensen die worden vervolgd of die gevaar of oorlog ontvluchten als een aparte groep ten opzichte van 'andere migranten' (o. a. WGO, p. 41).

Binnen dit onderscheid wordt vervolgens nadruk gelegd op een verschil in gender en leeftijd. Zo gaat het AD-artikel specifiek in op de hoeveelheid vrouwen en kinderen die verongelukt tijdens hun reis op de migrantenboot naar Europa. GroenLinks-PvdA richt zich in het debat daarnaast specifiek op kinderen, 'amv-ers' en andere kwetsbare groepen (zie: 5.1) (WGO, p. 22) en ook de staatssecretaris benadrukt de kwetsbaarheid van amv-ers en "hoogzwangere vrouwen" (WGO, p. 58). PVV en Volkskrant noemen daarbij specifiek "jonge mannen" (WGO, p.3; VK-N) als problematisch. Het slachtoffer narratief komt niet vaak voor in analyse, maar wanneer dat wel wordt genoemd, is het dan ook meestal de vrouwelijke of jonge vluchteling. Het leven van vrouwen en kinderen lijkt in het discours dus meer waard dan het leven van mannelijke migranten.

Een ander dominant onderscheid wordt gemaakt tussen migranten die nuttig zijn voor de Nederlandse samenleving en migranten die dat niet zijn. Zo kan migratie volgens het opinieartikel in de Volkskrant leiden tot economische groei in de bouwsector, omdat er

nieuwe huizen gebouwd moeten worden en claimt het AD dat “bedrijven staan te springen om personeel” (AD-O). VVD vindt daarnaast dat het goed is “voor onze open economie” (VVD-VP, p. 10) als we “grote talenten binnenhalen” (VVD-VP, p. 10) en ook D66 claimt dat “kennis en talent van buiten een verrijking is voor onze samenleving” (VKD, 3:59). GroenLinks-PvdA stelt daarbij dat we met de integratie van vluchtelingen kunnen zorgen voor een “verlichting [van de] krapte op de arbeidsmarkt” (GP-VP, p. 95). Dit laat zien dat wanneer migranten een kapitalistische functie of waarde hebben in onze samenleving meer recht hebben op een bestaan in Nederland dan migranten die dat niet hebben. BBB maakt dit expliciet door over arbeidsmigranten te stellen: “dit zijn mensen die bijdragen aan de economie en aan onze economische groei, die het mogelijk maakt om uitgaven te doen zoals bijvoorbeeld op het gebied van asiel. Daarom is deze groep wat mij betreft een andere categorie.” (WGO, p. 40).

Een derde onderscheid betreft de groep ongedocumenteerde migranten. Zij worden actief omschreven als “illegalen” (o. a. NRC-O; TG-O) en als tegengesteld aan rechtsgeldige migranten (o.a. NSC-VP, p. 24). Deze groep ‘illegale’ migranten verdient volgens het NSC geen solidariteit. Dat geldt namelijk alleen voor “mensen die rechtsgeldig in Nederland verblijven.” (NSC-VP, p. 24). Volgens de VVD moet dit strafbaar worden gesteld en ook PVV omschrijft huidig migratiebeleid als het “pamperen van illegalen” (PVV-VP, p. 6). GroenLinks-PvdA is de enige partij die stelt dat ook deze groep recht heeft op “eerste levensbehoeften” (GP-VP, p. 96).

Door alle partijen wordt tot slot onderscheid gemaakt tussen ‘kansrijke’ en ‘kansarme’ asielzoekers en andere categorieën zoals de eerder omschreven ‘veiligelanders’, ‘overlastgevers’ en ‘-20%’ers’ (zie: 5.3.2). Ook deze migranten zijn onderdeel van de groep ‘andere migranten’ die volgens het discours tegengehouden, teruggestuurd of beperkt dienen te worden.

Deze ‘andere migranten’ worden vanwege het dehumaniserende narratief van ‘overbodig leven’ per definitie bescherming ontzegd en daarmee toebedeeld tot de status van levende doden. Zo wordt hun recht op gezondheidszorg en basisvoorzieningen in het dominante narratief ontzegd. De overtuiging dat deze levens minder bescherming verdienen zorgt ervoor dat bepaalde groepen migranten in schadelijke situaties terecht komen voor hun gezondheid en welzijn. Het zorgt daarnaast voor psychologische stress vanwege de angst om teruggestuurd, of in detentie geplaatst te worden (Quinan & Thiele, 2020; Sahraoui, 2024).

Vreemdelingendetentie of pbl’s (zie: 5.2.1) die vaak specifiek worden toegewezen aan de groep ‘andere migranten’ zijn hier een ander voorbeeld van. Deze zorgen er bijvoorbeeld

voor dat migranten in een staat van onzekerheid moeten verblijven, waardoor ze het vermogen tot een volwaardig leven in Nederland wordt ontzegd. Waar PVV alle migranten tot levende doden veroordeeld door te pleiten voor een volledige asielstop en migranten volledig uit te sluiten van het leven in Nederland, maken andere partijen en kranten dus een onderscheid. Zodra je iets fout doet als migrant, zoals overlast veroorzaken, ‘nutteloos’ zijn, of ongedocumenteerd, ben je het leven in het huidige discours in Nederland niet meer waard en verdien je straf. Zo stelt de VVD: “Overlastgevende asielzoekers worden aangepakt. Zij moeten sneller en vaker overgeplaatst worden naar een handhaving- en toezichtlocatie, met vrijheidsbeperkende maatregelen.” (VVD-VP, p. 12).

Zoals ook Mbembe (2019) omschrijft is het aan de macht om te bepalen wie de status van ‘overbodig leven’ toebedeeld krijgt. Volgens NSC en VVD ligt die macht specifiek in ‘onze’ handen. Zo stelt NSC: “Het voeren van migratiebeleid is het belangrijkste middel dat een land heeft om de omvang en samenstelling van de bevolking te beïnvloeden.” (NSC-VP, p. 24) en VVD: “wij bepalen zelf de aantallen” (WGO, p. 17). In het artikel van NRC wordt verwezen naar een uitspraak van Von der Leyen, de voorzitter van de Europese Commissie, die hetzelfde stelt namelijk “Europeanen bepalen wie naar Europa komt en onder welke omstandigheden” (NRC-N). NRC is hier echter kritisch op door te stellen dat Von der Leyen weigerde “een precieze uitleg [te geven] van hoe dit in lijn is met bestaande EU-wetgeving – die voorschrijft dat asielzoekers louter naar een land gebracht mogen worden waarmee ze een aantoonbare band hebben” (NRC-N).

5.3 In welke mate kan Mbembe’s notie van necropolitiek bijdragen aan het begrijpen van een mogelijke kruising in het discours?

Om de kruising tussen het migratie- en veiligheidsdiscours en de narratieven over migranten te bezien vanuit Mbembe’s visie van necropolitiek zijn verschillende factoren belangrijk. In het theoretisch kader (H 3) is gesteld dat er sprake is van necropolitiek wanneer het discours uitdrukking geeft van een uitzonderingstoestand (zie: 3.2) en een vijandelijke relatie (zie: 3.4) die leidt tot geweld, repressie en/of uitsluiting voor een bepaalde groep mensen. Deze gemarginaliseerde groepen krijgen van daaruit de status van ‘overbodige levens’ of ‘(levende) doden’ toegeschreven (zie: 5.2). De uitzonderingstoestand en vijandelijke relatie leggen daarmee de basis voor een necropolitiek. Hoewel deze twee aspecten niet over het gehele ideologische spectrum zichtbaar zijn, signaleert analyse wel dat beide dominant aanwezig zijn in het onderzochte discours binnen Nederlandse politiek en media. De twee aspecten helpen

de kruising tussen migratie en veiligheid beter te begrijpen, omdat ze de gevolgen van het discours voor migranten zichtbaar maken en onderzoeken op welke manier beleid gelegitimeerd wordt dat in andere gevallen als onacceptabel wordt beoordeeld. Hoe de uitzonderingstoestand en de vijandelijke relatie terugkomen in het discours wordt om die reden toegelicht in beantwoording van deze deelvraag.

5.3.1 Uitzonderingstoestand

De uitzonderingstoestand verwijst, zoals omschreven in 3.2, naar een voortdurende noodtoestand waarbij de soevereine macht het legitiem acht uitzonderlijke maatregelen toe te passen. Deze maatregelen staan buiten juridische en politieke regels (Mbembe, 2019, p. 110). De uitzonderingstoestand is op twee verschillende manieren zichtbaar in het discours. Analyse belicht 1) een nadruk op migratie als een crisistoestand en 2) een voorstelling van uitzonderlijke rechten voor de migrant ten opzichte van personen met een Europees paspoort die het gevolg zijn van die crisistoestand.

De nadruk op de crisistoestand is allereerst te herkennen in de expliciete verwijzingen naar migratie als crisis in de politieke context (zie: 5.1). Analyse erkent daarmee de constatering dat het discours over migratie wordt gedomineerd door het idee van een migratiecrisis (Serpa, 2022; de Haas, 2023). Dit narratief van bedreiging wordt versterkt door metaforen als stromen, golven en tsunami (zie: 5.1), waarnaar we kunnen verwijzen als de metafoor van een natuurverschijnsel (Arcimaviciene & Baglama, 2018) (zie: H 2). Deze beschrijving van migratie als een ongrijpbare bedreiging voor de veiligheid is vanuit necropolitiek te bezien als een uitzonderingstoestand (Mbembe, 2019) (zie: 3.2). Zoals beschreven in sectie 5.1, resulteert dit narratief van bedreiging meestal in het nemen van juridisch uitzonderlijke maatregelen. De meeste maatregelen die gesignaleerd zijn in analyse blijken alle migranten of een deel van hen te willen uitsluiten van rechten waar mensen met een Nederlands paspoort wel recht op hebben (zie: 5.1.4). Het narratief van een bedreiging zorgt er dus voor dat beleid, dat over het algemeen als onacceptabel wordt beschouwd, zoals volledige uitsluiting van een groep, hier gerechtvaardigd wordt.

Het huidige discours normaliseert daarmee de uitsluiting en rechtenschending van migranten (Serpa, 2022, p. 307). Dit patroon is ook te herkennen in huidige analyse (zie: 5.1 & 5.2). Vanuit een necropolitieke lens doet deze normalisering vermoeden dat het narratief van crisis wordt ingezet om beperkende maatregelen voor migranten te rechtvaardigen. VVD representeert dit het meest letterlijk: “Nederland zet zich er in de EU voor in dat een tijdelijke asielstop in crisissituaties juridisch mogelijk wordt” (VVD-VP, p. 14). Necropolitiek helpt in

deze context om te begrijpen dat de crisissituatie ingezet wordt om dingen die juridisch onmogelijk zijn, mogelijk te maken (Mbembe, 2019, p. 110). In het voorbeeld van de VVD heeft de uitzonderingstoestand als crisis de volledige uitsluiting van (asiel)migranten tot gevolg.

Hoewel de VVD hier spreekt over een tijdelijke stop, benadrukt Mbembe (2019) dat een uitzonderingstoestand vaak slechts een illusie van tijdelijkheid in zich draagt. De inmiddels lange duur van het huidige narratief van een ‘migratiecrisis’ maakt het dan ook legitiem om de tijdelijkheid waar VVD naar verwijst te bevragen. Het narratief van een crisis en de buitenwettelijke maatregelen die daarop volgen zijn namelijk geen nieuw discours (Serpa, 2022) (zie: H 2). Onder het mom van een crisis worden er bijvoorbeeld al sinds 2016 ‘migratiedeals’ gesloten, die met regelmaat resulteerden in rechtenschendingen van migranten (Pijnenburg, 2023; Barnes, 2022). In de analyse van primaire bronnen wordt desalniettemin door de meeste partijen gepleit voor ‘migratiedeals’ (o.a. VVD-VP, p. 13; VK-O). GroenLinks-PvdA stelt hier als enige politieke partij de voorwaarde aan dat rechten van migranten niet geschonden mogen worden (GP-VP, p. 98). Dit bevestigt Mbembe’s theorie over necropolitiek waarin hij stelt dat de uitzonderingstoestand niet tijdelijk, maar voortdurend is (Mbembe, 2019, p. 62). In de context van migratiedeals blijkt media juist de blootsteller van een uitzonderingstoestand. Zo stelt NRC met betrekking tot één van de deals: “Het is een klassieke, Europese deal: [...] het is een gedrocht vol uitzonderingen, dubbelzinnigheden en bruggetjes [...]” (NRC-O).

De crisistoestand wordt niet altijd expliciet ingezet om uitzonderlijke maatregelen te verkondigen. Zo stelt het wetsvoorstel zich te willen richten op het “uitbreiden van de extraterritoriale rechtsmacht” (WV, p. 1), wat betekent dat de staat zijn juridische bevoegdheden wil vergroten om bepaalde gebieden onder striktere controle te houden. Hierin wordt niet expliciet verwezen naar een crisis, maar is er wel sprake van een uitzonderlijke maatregel. Zo breidt de staat op deze manier zijn “extraterritoriale” macht uit door niet enkel te beslissen over leven en dood van diens onderdanen, maar ook over menselijke mobiliteit op zee. Dit is te zien als een vorm van *terraqueous necropolitics* waarbij een necropolitiek diens staatsmacht uitbreidt tot buiten de landelijke grenzen (Lo Presti, 2019). Lo Presti (2019) benadrukt daarbij dat het dehumaniseren van migranten hier een aanleiding toe is. Dit is in de huidige analyse te herkennen aan de manier waarop migranten omschreven worden als aantallen of statistieken en gecriminaliseerd worden van overlastgevers tot terroristen (zie: 5.2). Indirect zien we van daaruit wederom een verband met het gebruik van crisis/bedreiging als rechtvaardiging van uitzonderlijke maatregelen. Zo leidt het criminaliseren van migranten,

ofwel crimmigratie (Brouwer et al.2018), tot het idee dat er een bedreiging heerst en er uitzonderlijke maatregelen genomen moeten worden. Ook hier spreken we om die reden van een uitzonderingstoestand.

In sectie 5.1.5 is geïllustreerd dat zowel media als politiek pleiten voor uitzonderlijke maatregelen ten opzichte van de migrant. Migranten worden in het discours bijvoorbeeld geacht harder gestraft te worden voor overlast of andere vormen van crimineel gedrag dan mensen met een Nederlands paspoort. Verschillende politieke partijen en de Telegraaf vinden dat zij daarvoor uitgezet mogen worden. Daarnaast wordt er gepleit voor het afzien van sociale advocatuur voor asielzoekers en wordt er met regelmaat positief gesproken over detentie zonder proces (zie: 5.1.3 & 5.1.5). We spreken daarbij van een uitzonderingstoestand, omdat er voor deze groep andere regels gelden dan voor mensen met een Nederlands paspoort. De rechten van de migrant worden overschaduwd en hun positie in de Nederlandse samenleving wordt tot een juridische uitzonderingstoestand gemaakt. Met andere woorden, de migrant vormt een uitzondering op basale rechten van de Nederlandse burger.

5.3.2 Vijandelijke relatie

In deze uitzonderingstoestand zien we de relatie van vijandschap reflecteren, zoals Mbembe (2019) deze omschrijft. Nederlandse burgers worden anders behandeld dan migranten. PVV plaatst migranten daarbij expliciet tegenover Nederlanders (zie: 5.2.2). Voor hen is het narratief van de migrant als volksduivel (Serpa, 2022, p. 306) een representatief narratief. Analyse laat dan ook zien dat PVV het narratief van vervanging (Bracke & Hernández Aguilar, 2020) (zie: H 2) onderschrijft. Het dominante discours voor PVV is een angst voor islamisering (Welten & Abbas, 2022, p. 17) waarvan de oorzaak migratie is: “met de beperking van de asiel- en migratie instroom naar Nederland zal ook de islamisering van ons land fors worden beperkt!” (PVV-VP, p. 7). Elke migrant moet om die reden middels een asielstop geweerd worden aan de Nederlandse grens. Hoewel alleen PVV dit expliciet uitdraagt is het relevant dit hier te benoemen, omdat PVV op dit moment de grootste politieke partij van Nederland is en zij binnenkort waarschijnlijk de beoogd minister van Asiel en Migratie leveren in Kabinet-Schoof.

Het vijandelijke narratief van vervanging en de volksduivel is niet gevonden bij andere partijen of media. Wel is er in alle geanalyseerde bronnen een vorm van dehumanisering van migranten zichtbaar (zie: 5.2). De menselijkheid en individualiteit van migranten wordt structureel ontkent door hen te omschrijven als objecten, natuurverschijnselen, criminelen en/of terroristen (zie: 5.2). De analyse bevestigt dan ook dat migranten veelal negatief

worden omschreven (Gebhardt, 2020; Eberl et al., 2018) en voegt hieraan toe dat het vrijwel altijd een narratief van overbodig leven betreft. Dit dominante narratief van dehumanisering is onderdeel van een necropolitieke vijandelijke relatie, omdat het vanuit recente visies op necropolitiek te benaderen is als een vorm van *slow violence* (Thakur, 2022, p. 9; Dehm, 2021, p. 7). Zo resulteert dehumaniserende retoriek volgens hen in een langzame en systematische ontmanteling van rechten en waardigheid. *Slow violence* heeft daarmee de fysieke of sociale dood van de migrant ten gevolg. Vanuit het perspectief van necropolitiek is de constante dehumanisering van migranten dan ook alleen mogelijk op basis van een vijandelijke relatie (Mbembe, 2019, p. 106). Door migranten te reduceren tot overbodige of bedreigende elementen, legitimeert en produceert de samenleving hun marginalisatie en onderdrukking.

In de meeste gevallen zijn alleen de ‘kwetsbare migrant’ en/of de ‘echte vluchteling’ hier een uitzondering op. Vaak worden Nederlanders samen met deze categorieën in een vijandige relatie geplaatst tegenover ‘andere’ migranten (zie: 5.2.3). Deze kwetsbaarheid blijkt sterk beïnvloed te worden door factoren zoals gender en leeftijd. Zo worden ‘echte vluchtelingen’ vaak gezien als (zwangere) vrouwen en kinderen, terwijl ‘jonge mannen’ vaak als het probleem worden geïdentificeerd. Deze kritiek sluit aan bij de bezwaren die Mbembe (2019) krijgt van andere academici. Zij betogen dat Mbembe's theorie van necropolitiek de genderdimensie over het hoofd ziet (Lopes Heimer, 2023; Puar, 2007; Quinan & Thiele, 2020). Deze academici benadrukken de onderbelichte kwetsbaarheid van vrouwen, zoals het risico op seksueel geweld aan de grens of tijdens hun vlucht (Verduzco & Lozano, 2011, p. 50) en huiselijk geweld gebaseerd op hun identiteit als vrouw en migrant (Lopes Heimer, 2023, p. 1379). Deze analyse voegt een derde genderdimensie toe aan de discussie. Zo blijkt in deze analyse dat kansen op leven in Nederland onder andere verdeeld worden op basis van kwetsbaarheid, waardoor mannelijke migranten vaak de eerste slachtoffers zijn van necropolitiek beleid.

De mogelijke gevolgen van dit discours zijn weinig anders dan wanneer de Nederlander tegenover alle migranten wordt geplaatst. In het necropolitieke kader zijn ze beide te begrijpen als een onderscheid tussen leven en dood. Een bepaalde groep heeft wel recht op leven, een andere groep niet. De één is overbodig, de ander is van waarde. Necropolitieke macht schept daarmee de omstandigheden voor (levende) dood, door te falen in het bieden van een kans op een (waardig) leven (Sahraoui, 2024, p. 4). Daarbij wordt ook een duidelijk onderscheid gemaakt tussen migranten die onze samenleving iets opleveren en migranten die onze samenleving tot last zijn. ‘Iets opleveren’ refereert dan veelal naar een

bijdrage in de vorm van arbeid of talent. Binnen dit onderzoek kunnen wij daarom met recht spreken van een discours van necro-economie (Skeggs, 2021). De beslissing over wie wel mag leven en wie niet, lijkt over het gehele ideologische spectrum gebaseerd op 1) kapitalistische bijdrage en 2) een mate van kwetsbaarheid. Migranten mogen hier leven wanneer wij hen nodig hebben of wanneer zij ons nodig hebben (VVD-VP, p. 10). Alle andere migranten hebben in dit narratief geen recht op leven in Nederland.

5.3.3 Conclusie

Necropolitiek biedt daarmee een waardevolle lens om huidig discours van dehumanisering en juridisch ongelijke maatregelen te begrijpen als structurele machtsuitoefening. Middels necropolitiek is het discours over crisis en de maatregelen die daarop volgen te begrijpen als een uitzonderingstoestand. Ze wordt daarmee onderdeel gemaakt van een breder gedeeld patroon dat geschetst is door Mbembe (2019). Deze lens laat daarnaast zien hoe soevereine macht de voorwaarden voor dood creëert. De concepten uitzonderingstoestand en vijandelijke relatie verklaren hoe migranten als bedreigingen worden geframed, wat leidt tot uitzonderlijke maatregelen die in veel gevallen onacceptabel zouden zijn. In dit geval worden maatregelen als uitsluiting en repressie van migranten gelegitimeerd en geproduceerd door hen als ‘overbodig’ of ‘(levende) doden’ te beschouwen, wat de structurele marginalisatie en dehumanisering van deze groepen blootlegt.

5.4 Hoe kan Mbembe’s notie van veiligheid bijdragen aan een kritische analyse van het huidige discours over migratie in de Nederlandse politiek en media?

De verdeling tussen levens die bescherming waard zijn en levens die deze bescherming niet waard zijn, is een belangrijk onderdeel van Mbembe’s notie van veiligheid. Mbembe (2019) illustreert veiligheid als een instrument van uitsluiting en controle waarbij bepaalde groepen, zoals migranten, tot (levende) dood of overbodig leven veroordeeld worden (Serpa, 2022) (zie: 3.5).

In sectie 5.1 is geschetst hoe veiligheid in de huidige analyse vooral de veiligheid van mensen met een Nederlands of Europees paspoort betreft. De analyse illustreert dat de veiligheid van laatstgenoemde wordt bewerkstelligd door migratie tegen te gaan. Migranten worden geassocieerd met onveiligheid, wat resulteert in de veronderstelling dat er ‘iets aan gedaan moet worden’ (zie: 5.1). Maatregelen die op die veronderstelling volgen resulteren in

meerdere gevallen in de onveiligheid van migranten (zie: 5.2). Bezien vanuit Mbembe's notie van veiligheid kunnen we deze bepleiting voor veiligheid van Nederland(ers) zien als de 'veiligheidsparadox' van een necropolitiek: het recht op vrijheid en veiligheid wordt bewerkstelligd door het recht op vrijheid en veiligheid voor anderen te ontzeggen (Mbembe, 2019, p. 108) (zie: 3.5). Met andere woorden, in het geanalyseerde discours resulteert de nadruk op de veiligheid van Nederlanders meestal in de onveiligheid van migranten. Veiligheid is in dit discours niet langer een universeel recht, maar een recht op uitsluiting en controle van migranten.

Het objectificeren van migranten tot aantallen en het benadrukken van de crisistoestand dragen eraan bij dat deze veiligheidsparadox gerechtvaardigd wordt (zie: 5.3). De representatie van migranten en migratie als veiligheidsprobleem vraagt namelijk om een politieke reactie die de morele angst sust en dat is alleen mogelijk via zware veiligheidsmaatregelen (Paré, 2022). Ook in huidige analyse zien we dit terug. Zo wordt migratie actief omschreven als een bedreiging (zie: 5.1). Ze wordt gelijkgesteld aan criminaliteit, natuurrampen en soms zelfs terrorisme wat een gevoel van morele angst kan aanwakkeren (Arcimaviciene & Baglama, 2018). Een voorbeeld hiervan is de omschrijving van de migrant als 'illegaal'. Deze criminalisering van migranten, maakt dat uitsluiting legitiem wordt en strenge handhaving van grenzen noodzakelijk (Quinan & Thiele, 2020). Veiligheid wordt op deze manier ingezet als middel om de veiligheid en/of vrijheid van de ander te ontnemen.

De veroordeling tot 'levende doden' of 'overbodig leven' en de uitzonderingstoestand komen in deze notie van veiligheid samen. De manier waarop migratie wordt gerepresenteerd legitimeert de voortdurende uitzonderingstoestand waarin migranten leven, wat maakt dat zij worden uitgesloten van juridische en politieke bescherming. Migrant die in het geanalyseerde discours aangeduid worden als 'overlastgevers', 'veiligelanders', 'illegalen' of 'kansarmen' zijn hier met name de dupe van. Alle geanalyseerde partijen en media zijn ervan overtuigd dat er te veel van hen zijn en dat er een politieke reactie nodig is om deze groep te weren aan de grens. Om dit te bewerkstelligen wordt er gepleit voor meer vrijheidsbeperkende PBL's, detentie zonder proces, (tijdelijke) asielstop, een focus op terugkeer, het ontzeggen van sociale advocatuur voor asielzoekers en strengere grensbewaking (zie: 5.1.5). Deze analyse erkent daarmee het narratief van securitisering dat het huidige migratiedebat domineert (Humphrey, 2013; Ziadeh, 2016). Zoals eerder omschreven in sectie 5.3.1, zijn deze maatregelen van securitisering te bezien als een vorm van de uitzonderingstoestand. Wanneer een migrant in geanalyseerde bronnen wordt

beoordeeld als niet kwetsbaar genoeg, wordt zij bestempeld tot overbodig leven en ontvangt zij geen of weinig bescherming van de Nederlandse overheid. Hoewel media hier af en toe een kritisch perspectief op biedt, is ook daar de dominante overtuiging dat bepaalde groepen migranten meer rechten hebben op veiligheid dan anderen.

Een ander dominant voorstel van politieke partijen uit deze analyse is dan ook om de bescherming van migranten uit handen te geven. Zo wordt er regelmatig gepleit voor ‘migratiedeals’ en ‘opvang in eigen regio’ (zie: 5.3). Dit legt de verantwoordelijkheid voor de levens van migranten in de handen van andere landen en maakt hen voor Nederland tot (levende) doden. In sommige gevallen worden maatregelen tegen migratie dan ook expliciet omschreven als het ontzeggen van de mogelijkheid voor migranten om hier een leven op te bouwen (VVD-VP, p. 11). Het Nederlandse discours creëert daarmee de omstandigheden voor de dood van migranten door te falen in het creëren van een leven voor hen (Sahraoui, 2024, p. 4). Dit is vanuit Lo Presti’s (2019) theorie van necropolitiek te benaderen als een vorm van niet handelen. Er wordt een bewuste politieke keuze gemaakt om niet in te grijpen wanneer het over de bescherming van migranten gaat. Ook dit kan worden beschreven als een necropolitiek van niet-handelen. Er wordt actief niet ingegrepen om de veiligheid van migranten te waarborgen. Het gaat in het geanalyseerde discours dan ook zelden over de veiligheid van migranten.

Het dominante narratief in huidige analyse geeft daarmee duidelijk weer hoe necropolitieke veiligheid werkt. Migranten worden ontmenselijkt tot overbodige levens en geassocieerd met onveiligheid voor de Nederlandse samenleving. Dit geschetste beeld legitimeert en produceert een uitzonderingstoestand waarin migranten uitgesloten worden van juridische bescherming. Veiligheid van Nederlanders wordt op die manier verbonden aan de onveiligheid van migranten. Op deze manier lopen veel migranten het gevaar om te eindigen in een dodenwereld, zoals de grenslanden die Montenegro et al. (2017) omschrijven.

6. Conclusie

Concluderend kan gesteld worden dat de theorie van necropolitiek in deze kritische discoursanalyse een bruikbare lens is om de bevonden kruising tussen veiligheid en migratie in het Nederlandse discours te begrijpen. Dit onderzoek is een zoektocht naar antwoord op de vraag: Hoe kan het Nederlandse discours over migratie en veiligheid worden begrepen vanuit het concept van necropolitiek, zoals geïntroduceerd door Achille Mbembe?

Allereerst is in beantwoording op die vraag te stellen dat necropolitiek de mogelijkheid biedt om de schadelijke gevolgen van een narratief over veiligheid bloot te leggen. In huidige analyse blijkt dat veiligheid in de context van migratie vaak niet de veiligheid van migranten betreft. In lijn met Mbembe (2019) blijkt het juist vaak over de veiligheid van de staat en diens bewoners te gaan. Het waarborgen van de veiligheid van migranten wordt vaak uit handen gegeven aan andere landen door te pleiten voor maatregelen als 'opvang in eigen regio' en schadelijke 'migratiedeals'. Mbembe's notie van necropolitieke veiligheid maakt het mogelijk om te herkennen dat dit veiligheids-narratief migranten niet alleen uitsluit van Nederlandse bescherming, maar ook schade aanricht. Zo laat huidige analyse zien dat de bepleiting voor veiligheid van Nederland en diens bewoners vaak resulteert in de onveiligheid van migranten door maatregelen als een (tijdelijke) asielstop, zwaardere bestraffing van crimineel gedrag of overlast en stevige grensbewaking. Het narratief van grote aantallen waar men grip op dient te krijgen draagt actief bij aan deze onveilige keerzijde van veiligheid.

In zowel media als politiek wordt de migrant niet genoemd als slachtoffer van onveiligheid. Veeleer worden zij omschreven als veroorzaker van onveiligheid, of als het veiligheidsprobleem zelf. Door het gebruik van termen als 'stromen', 'crisis', 'antisemitisme', 'illegaliteit', 'terrorisme', 'overlast' en een terugkerende associatie met 'mensensmokkel' in de context van migratie, wordt migratie dominant gerepresenteerd als een bedreiging voor Nederland(ers). De meeste maatregelen ten opzichte van migratie betreffen dan ook het terugsturen, tegengaan of ontmoedigen van migranten. Hoewel dit in het discours niet altijd geldt voor alle migranten, kunnen we stellen dat er in elke geanalyseerde bron over migratie wel één groep migranten is die benadeeld of buitengesloten wordt ten behoeve van de veiligheid van een ander.

De uitzondering hierop zijn migranten die omschreven worden als kwetsbaar, 'echt' of nuttig, waarbij de eerste twee veelal geassocieerd worden met vrouwen en kinderen. De vijandelijke relatie, zoals Mbembe (2019) deze omschrijft, heeft in dit discours daarmee niet

altijd betrekking op de relatie tussen enerzijds Nederlanders, anderzijds migranten. In de meeste gevallen bestaat deze uit enerzijds de Nederlander, anderzijds specifieke groepen migranten. Hoewel het vanuit dat narratief ook mogelijk is om te stellen dat zowel politiek als media toch de kwetsbaarheid van een bepaalde groep migranten erkent en hen veiligheid biedt, veronderstelt de uitsluiting van 'andere migranten' die daar vrijwel altijd op volgt iets anders. Van daaruit is te concluderen dat in het geanalyseerde discours de veiligheid van bepaalde mensen meestal het leven en de veiligheid van anderen kost.

Deze groep 'andere migranten' wordt in het geanalyseerde discours dan ook altijd tot 'overbodig leven' of '(levende) dode' veroordeeld. De huidige analyse heeft laten zien dat de conceptualisering van deze necropolitieke verdeling van leven en dood kan helpen om de mogelijke gevolgen van en strategieën achter dehumanisering te herkennen. Dehumanisering is vanuit het necropolitieke kader te begrijpen als een beslissing over leven en dood door te bepalen wie het waard is hier te leven en wie niet (Mbembe, 2019). Deze vorm van dehumaniseren is dominant in het geanalyseerde discours. Migranten worden gedehumaniseerd tot objecten en vijanden van de Nederlandse staat en diens burgers. Dit maakt de onmenselijke behandeling van migranten door soevereine macht legitimeert (Arcimaviciene & Baglama, 2018).

Als het gaat over maatregelen ten opzichte van migratie is dan ook met recht te spreken van een uitzonderingstoestand zoals Mbembe (2019) deze omschrijft. De meeste maatregelen die in het discours worden voorgesteld zijn te bezien als maatregelen voor migranten die in de context van Nederlandse burgers als onacceptabel zouden worden beschouwd. Door migratie te representeren als een bedreiging of een crisistoestand en migranten te dehumaniseren worden deze maatregelen echter door de meerderheid als legitiem geacht. Het discours schept op die manier een dodelijke ruimte voor migranten, waar hun onveiligheid genormaliseerd wordt. Van daaruit is te concluderen dat het geanalyseerde discours een dodenwereld schept voor migranten.

Er kan vanuit deze analyse dan ook gesteld worden dat er een verschuiving van biopolitiek naar necropolitiek zichtbaar is in het discours (Mbembe, 2019). Zo worden migranten die overlast veroorzaken of andere fouten maken niet meer gezien als een groep waarvan betere integratie geëist mag worden, maar wordt er hoofdzakelijk geclaimd dat zij Nederland dienen te verlaten of niet binnen mogen komen. Migranten worden op die manier uitgesloten van het leven in de Nederlandse samenleving zonder dat er nog gevraagd wordt om 'aanpassing'. Macht richt zich daarmee op het beslissen over de dood van een ander in

plaats van over de manier van leven. Dood en leven zijn ook in het geanalyseerde discours daarom niet langer een gelijk paar (Quinan & Thiele, 2020, p. 3).

Kortom, de huidige analyse illustreert dat necropolitiek een waardevolle lens is om het huidige discours over migratie en veiligheid te analyseren. Het laat zien hoe een discours over veiligheid kan leiden tot de sociale en/of fysieke dood van migranten. Zoals ook het doel van dit onderzoek omschrijft is het echter noodzakelijk om een vervolganalyse te doen. Hierbij kan de huidige thesis gebruikt worden als basis. In het volgende hoofdstuk wordt hier dieper op ingegaan door in te zoomen op de beperkingen van dit onderzoek en de mogelijkheden voor vervolgonderzoek uit te lichten.

7. Discussie

Het is belangrijk nogmaals te stellen dat dit onderzoek geen representatief onderzoek betreft. Zoals gesteld is het doel van dit onderzoek een aanzet tot vervolgonderzoek. Eén opinie- en één nieuwsartikel wordt hier bijvoorbeeld niet als representatief geacht voor een gehele krant en diens lezers. Volkskrant stelt daarnaast zelf ook dat het betreffende opinieartikel voor dit onderzoek “niet noodzakelijkerwijs het standpunt van de Volkskrant reflecteert.” (VN-O). In deze thesis worden geen uitspraken gedaan over het gehele Nederlandse migratie- en veiligheidsdiscours. Wel heeft huidig onderzoek laten zien dat necropolitiek, zoals omschreven door Mbembe (2019), een bruikbare lens is om het Nederlandse discours over veiligheid en migratie kritisch te analyseren. Het laat zien hoe het discours over veiligheid en migratie een onveilige, ofwel dodelijke, keerzijde kan hebben voor migranten en hoe je dit kunt herkennen in discours. De theoretische basis die gelegd is in hoofdstuk twee en drie ondersteunt deze premisse. Vervolgonderzoek kan om die reden verder bouwen op deze thesis, maar dient deze thesis niet te behandelen als representatief.

Hoewel de huidige thesis laat zien dat een necropolitieke lens in een discoursanalyse kan fungeren als blootlegger van menselijk leed, is het van belang om ook oog te hebben voor de keerzijde van deze theoretische lens. Thakur (2022) toont bijvoorbeeld aan dat necropolitiek de autonomie van migranten en hun vermogen tot verzet kan overschaduwen. Ook dit onderzoek wekt mogelijk de indruk dat migranten slechts passieve ontvangers van geweld en onderdrukking zijn. De aandacht voor contra-narratieven binnen dit onderzoek is bijvoorbeeld vooral gericht op contra-narratieven van de macht, niet van migranten zelf. Om te voorkomen dat er een eenzijdig beeld ontstaat waarin migranten worden geschetst als passieve slachtoffers zonder eigen stem, kan het in vervolgonderzoek van belang zijn om bronnen van migrantenorganisaties te integreren.

In dit onderzoek is daarnaast gekozen voor kranten als media-bron. Aangezien de helft van de Nederlandse bevolking nog altijd nieuwsmedia vergaart (Wennekers & de Haan, 2017, p. 9) is dit een belangrijke en bruikbare bron. Er zijn echter ook veel andere manieren waarop nieuwsmedia worden geconsumeerd. De krant zowel online als op papier gelezen worden en nieuws kan vergaard worden via radio, tv of podcasts (Wennekers & de Haan, 2017, p. 10). Een traditionele vorm van nieuwsmedia als de krant blijkt daarnaast vooral gelezen te worden door een oudere doelgroep (Wennekers & de Haan, 2017, p. 31). Zo zijn er daarnaast steeds meer nieuwe vormen van media die een jongere doelgroep aanspreken, zoals *NOS Stories* op sociale media als Instagram. Om een bredere doelgroep te bereiken is het voor

vervolgonderzoek daarom van belang verschillende vormen van media te betrekken, waarbij ook aandacht is voor nieuwe vormen van nieuws en opinie via sociale media.

Een tweede reden om sociale media te betrekken is de ongelijke balans tussen de data uit politieke bronnen en data uit mediabronnen in het huidige onderzoek. Zo blijkt uit analyse van het Tweede Kamerdebat dat interactie tussen Kamerleden een rijke databron is in dit onderzoek. Mediabronnen uit dit onderzoek representeren een meer eenzijdige vorm van communicatie ten opzichte van het Tweede Kamerdebat. Hoewel beide een relevante vorm zijn, is er in vervolgonderzoek een betere balans nodig tussen beide, door mediabronnen toe te voegen waarbij interactie wel een rol speelt. Voorbeelden hiervan zijn podcasts of nieuws op tv. Op deze manier worden de rijkheid aan data in media en politiek gelijkgesteld.

Ook is het belangrijk om te reflecteren op mijn subjectieve positie als onderzoeker. Tijdens het gehele onderzoek heb ik een zelfbewuste houding aangenomen en heb ik mijn eigen interpretaties kritisch getoetst. Naast mijn supervisor en twee peer-studenten is er echter geen andere onderzoeker geweest die kritisch heeft gekeken naar de inhoud van deze thesis. Bovendien is er geen enkele andere onderzoeker geweest die dezelfde analyse heeft uitgevoerd als ik. Naast mijn eigen reflexieve houding is deze thesis dus niet getoetst op de kleuring ervan door mijn eigen subjectiviteit. Dit terwijl een kritische discoursanalyse een vorm van interpretatie is, waarbij elke onderzoeker en lezer diens unieke ervaringen, vooroordelen, kennis en overtuigingen meeneemt. In vervolgonderzoek is het daarom van belang om te werken met triangulatie van onderzoekers, waarbij meerdere onderzoekers dezelfde analyse uitvoeren en het onderzoek gezamenlijk structureren.

Het belang van een vervolgonderzoek wordt tot slot nog eens benadrukt in het recent opgestelde 'Hoofdlijnenakkoord 2024-2028' en de recente aanstelling van een PVV'er als minister van Asiel en Migratie. Het hoofdlijnenakkoord is een voorbeeld van een document wat meegenomen kan worden in vervolganalyse. De vervolganalyse kan daarnaast aangevuld worden met daadwerkelijke uitkomsten van het discours over migratie en veiligheid door interviews met migranten. Op deze manier is er in directe zin aandacht voor migranten en hun geleefde ervaring.

Formatted: Dutch (Netherlands)

8. Literatuur

- Arcimaviciene, L., & Baglama, S. H. (2018). Migration, Metaphor and Myth in Media Representations: The Ideological Dichotomy of “Them” and “Us.” *SAGE Open*, 8(2)
- Barnes, J. (2022). Torturous journeys: Cruelty, international law, and pushbacks and pullbacks over the Mediterranean Sea. *Review of International Studies*, 48(3), 441–460
- Basilien-Gainche, M. L. (2017). Leave and Let Die: The EU Banopticon Approach to Migrants at Sea. In *'Boat Refugees' and Migrants at Sea: A Comprehensive Approach* (pp. 327-352). Brill Nijhoff.
- Bonjour, S., & Duyvendak, J. W. (2018). The “migrant with poor prospects”: racialized intersections of class and culture in Dutch civic integration debates. *Ethnic and Racial Studies*, 41(5), 882–900
- Bos, L., & Brants, K. (2014). Populist rhetoric in politics and media: A longitudinal study of the Netherlands. *European Journal of Communication*, 29(6), 703–719
- Bosch, M. D., Sanz, J. L. M., & Gauxachs, A. S. (2019). Letting diasporic voices be heard: Refugees and migrants in European media. *Ecumenical Review*, 71(1–2), 110–132.
- Bracke, S., & Hernández Aguilar, L. M. (2020). “They love death as we love life”: The “Muslim Question” and the biopolitics of replacement. *British Journal of Sociology*, 71(4), 680–701
- Brouwer, J., van der Woude, M., & van der Leun, J. (2018). (Cr)immigrant framing in border areas: decision-making processes of Dutch border police officers. *Policing and Society*, 28(4), 448–463
- Coen, A. (2021). Can't be held responsible: Weak norms and refugee protection evasion. *International Relations*, 35(2), 341–362
- Dehm, S. (2021). International law at the border: Refugee deaths, the necropolitical state and sovereign accountability. In *Routledge handbook of international law and the humanities* (pp. 341-356). Routledge.

- De Ruijter, M. & Meijer, F. (2023). Alle partijen willen grip op migratie, maar kan dat ook? *Volkskrant*. Geraadpleegd op 4 maart 2024, te <https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2023/alle-partijen-willen-grip-op-migratie-maar-kan-dat-ook~v936036/>
- D'Haenens, L. & Joris, W. (2019). *Images of Immigrants and Refugees in Western Europe: Media Representations, Public Opinion, and Refugees' Experiences*. In L. d'Haenens & F. Heinderyckx (Eds.) *Images of Immigrants and Refugees in Western Europe*. Leuven: Leuven University Press (83–99)
- Donner, M. (2023). Cultuur van het leven. *Groene Amsterdammer* 48 (4)
- Eberl, J.-M., Meltzer, C. E., Heidenreich, T., Herrero, B., Theorin, N., Lind, F., Berganza, R., Boomgaarden, H. G., Schemer, C., & Strömbäck, J. (2018). The European media discourse on immigration and its effects: a literature review. *Annals of the International Communication Association*, 42(3), 207–223.
- Engbersen, G. & Broeders, D. (2011). *Fortress Europe and the Dutch Donjon: Securitization, Internal Migration Policy and Irregular Migrants' Counter Moves*. In T. Truong & D. Gasper (Eds.) *Transnational Migration and Human Security. The Migration-Development-Security Nexus*. Berlijn: Springer (81-90)
- Estévez, A. (2014). The politics of death and asylum discourse: Constituting migration biopolitics from the periphery. *Alternatives*, 39(2), 75–89.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis*. London: Longman
- Foucault, M. (1979). M. Senellart, F. Ewald, A. Fontana & A. I. Davidson (Eds.) (2008). The Birth of Biopolitics. In *The Birth of Biopolitics. Lectures at the College de France, 1978-79*. London: Palgrave MacMillan
- Gebhardt, M. (2020). To Make Live and Let Die: On Sovereignty and Vulnerability in the EU Migration Regime. *Redescriptions: Political Thought, Conceptual History and Feminist Theory*, 23(2), 120–137
- Ghorashi, H. (2017). Negotiating belonging beyond rootedness: Unsettling the sedentary bias in the Dutch culturalist discourse. *Ethnic and Racial Studies*, 40(14), 2426–2443

- Humphrey, M. (2013). Migration, Security and Insecurity. *Journal of Intercultural Studies*, 34(2), 178–195
- Haas, de H. (2023). Hoe migratie echt werkt. Het ware verhaal over migratie aan de hand van 22 mythen. Spectrum
- Ipsos (2024). Politieke barometer. Geraadpleegd op 22 april 2024, te <https://www.ipsos.com/nl-nl/politieke-barometer>
- Kox, M. (2024). *Unravelling unauthorized migrants' legal consciousness processes*. [Doctoral Thesis, Erasmus University Rotterdam]
- Kuppens, T., Gootjes, F., Boendermaker, M., Gordijn, E., & Postmes, T. (2019). *Ongenoegen, migratie, gastvrijheid en Maatschappelijke Onrust*. Rijksuniversiteit Groningen
- Lams, L. (2019). *Agency and Power in the Dutch-language News Coverage of the Summer 2015 Refugee Situation in Europe: A Transitivity Analysis of Semantic Roles*. In L. d'Haenens & F. Heinderyckx (Eds.) *Images of Immigrants and Refugees in Western Europe*. Leuven: Leuven University Press (83–99)
- Lo Presti, L. (2019). Terraqueous necropolitics. Unfolding the low-operational, forensic and evocative mapping of Mediterranean Sea crossings in the age of lethal borders. *Acme*, 18(6), 1347–1367.
- Lopes Heimer, R. dos V. (2023). Bodies as territories of exception: the coloniality and gendered necropolitics of state and intimate border violence against migrant women in England. *Ethnic and Racial Studies*, 46(7), 1378–1406.
- Mbembe, A. (2019). *Necropolitics (2003)*. Durham and London: Duke University Press
- McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The Agenda-Setting Function of Mass Media. *The Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187.
- Montenegro, M., Pujol, J., & Posocco, S. (2017). Bordering, exclusions and necropolitics. *Qualitative Research Journal*, 17(3)

Moreno-Lax, V. (2018). The EU Humanitarian Border and the Securitization of Human Rights: The 'Rescue-Through-Interdiction/Rescue-Without-Protection' Paradigm. *Journal of Common Market Studies*, 56(1), 119–140

NOS (2022). Honderden asielzoekers moeten buiten slapen in Ter Apel. Geraadpleegd op 8 maart 2024, te <https://nos.nl/artikel/2443867-honderden-asielzoekers-moeten-buiten-slapen-in-ter-apel>

NRC (2023) Teruglezen: Kabinet-Rutte IV gevallen. Geraadpleegd op 8 maart 2024, te <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/07/07/kabinet-gevallen-nieuw-a4169233>

Patton, M. Q. (2015) *Qualitative Research & Evaluation Methods* (4th ed.) (pp. 2-84). Thousand Oaks, California: SAGE Publications.

Paynter, E., & Riva, S. (2023). Performing Border Externalisation: Media Deterrence Campaigns and Neoliberal Belonging. *Geopolitics*, 00(00), 1–25

PVV (2023). Nederlanders weer op 1. PVV Verkiezingsprogramma 2023. Geraadpleegd op 7 maart 2024, te <https://www.pvv.nl/verkiezingsprogramma.html>

Pijnenburg, A. (2023). Migration Deals Seen through the Lens of the ICESCR. *International Journal of Refugee Law*, 35(2), 151–170

Paré, C. (2022). Selective solidarity? Racialized Othering in European Migration Politics. *Amsterdam Review of European Affairs*, 1 (1), 42-61

Patton, M. Q. (2015) *Qualitative Research & Evaluation Methods*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications

Formatted: Dutch (Netherlands)

Praag, van J. (1997). Raadswerk. In Peter Dekx en B. Gasenbeek (red.) *JP van Praag. Vader van het moderne Nederlandse humanisme*. Utrecht: de Tijdstroom (169 – 181)

Formatted: English (United States)

Puar, J. (2007). *Terrorist Assemblages: Homonationalism in Queer Times*. Durham; London: Duke University Press

Quinan, C., & Thiele, K. (2020). Biopolitics, necropolitics, cosmopolitics—feminist and queer interventions: an introduction. *Journal of Gender Studies*, 29(1), 1–8

- Reneman, M., & Stronks, M. (2021). What are they waiting for? The use of acceleration and deceleration in asylum procedures by the Dutch Government. *Time and Society*, 30(3)
- Rijksoverheid (2022). Coalitieakkoord: Omzien naar elkaar vooruitkijken naar de toekomst. Veiligheid en sterke samenleving. Geraadpleegd op 8 maart 2024, te <https://www.rijksoverheid.nl/regering/coalitieakkoord-omzien-naar-elkaar-vooruitkijken-naar-de-toekomst>
- Rijksoverheid (z.d.). Aanpak vluchtelingenproblematiek. Geraadpleegd op 8 maart 2024, te <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/aanpak-vluchtelingenproblematiek>
- Roche, G. (2022). The Necropolitics of Language Oppression. *Annual Review of Anthropology*, 51, 31–47
- Sahraoui, N. (2024). The Gendered Necropolitics of Migration Control in a French Postcolonial Periphery. *Migration and Society*, 7, 1–15
- Schinkel, W. (2008). *De gedroomde samenleving*. Kampen: Uitgeverij Klement.
- Schinkel, W. (2021). *Pandemocratie*. Uitgeverij Leesmagazijn
- Schinkel, W. (2017). *Imagined societies: A critique of immigrant integration in Western Europe*. Cambridge University Press
- Schudson, M. (2008). News and Democratic Society: past, present, and future. *Hedgehog Review*, 10(2), 7-21
- Serpa, R. (2022). Crisis, crimmigratie en de necropolitieke uitzondering: interne migratiecontrole begrijpen in huisvestings- en welzijnsbeleid. *Tijdschrift Voor Criminologie*, 64(3), 305–326
- Geurkink, Miltenburg & den Ridder (2023). Burgerperspectieven 2023 Extra verkiezingsbericht. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 8 maart 2024, te <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2023/10/24/burgerperspectieven-2023-extra-verkiezingsbericht>

- Stümer, J. (2018). The dead are coming border politics and necropower in europe. *Cultural Politics*, 14(1), 20–39
- Thakur, M. (2022). Cruelty and Violence in the Global South. *Global Studies Quarterly*, 2(2), 1–12
- Verduzco, G. & Lozano, M. I. (2011) Migration from Mexico and Central America to the United States: Human Insecurities and Paths for Change (41 – 56). In T. Truong & D. Gasper (Eds.) *Transnational Migration and Human Security. The Migration-Development-Security Nexus*. Berlijn: Springer
- Verleyen, E., & Beckers, K. (2023). European Refugee Crisis or European Migration Crisis? How Words Matter in the News Framing (2015–2020) of Asylum Seekers, Refugees, and Migrants. *Journalism and Media*, 4(3), 727–742.
- Vermeulen, M. & Martèl, G. (2023). Er is geen migratiecrisis, zeggen experts van over de hele wereld. *Correspondent*. Geraadpleegd op 3 maart 2024, te <https://decorrespondent.nl/10980/er-is-geen-migratiecrisis-zeggen-experts-van-over-de-hele-wereld/d3744b37-45fe-096b-0907-c5686f498ebb>
- Weiwei, A. (Regisseur) (2017). *Human Flow* [film]. Independent Films
- Welten, L. & Abbas, T. (2022). *Islamophobia and Securitisation: The Dutch Case*. Leiden: Palgrave macmillan
- Wennekers, A. & de Haan, J. (2017). *Nederlanders en nieuws. Sociaal en Cultureel Planbureau*. Geraadpleegd op 20 juni 2024, te <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2017/06/22/nederlanders-en-nieuws>
- Szablewska, N. (2022). Human Smuggling and Human Trafficking. In: Sayapin, S., Atadjanov, R., Kadam, U., Kemp, G., Zambrana-Tévar, N., Quéniwet, N. (eds) *International Conflict and Security Law*. T.M.C. Asser Press: Den Haag.
- Ziadeh, R. (2016). Journeys of Dispossession: Palestinian Refugees from Syria Confronting Fortress Europe. *Reflections on Dispossession: Critical Feminisms* (14)

Bijlage 1: Codeboom

Expliciet necropolitieke narratieven

Migrant als overbodig (apathie – ze kunnen prima weg)

- Objectivering
 - o Getal of statistiek
 - o Zonder identiteit
- Economische last
- Bagatelliseren van geweld en repressie

Migrant als levende dode (angst – ze moeten weg)

- Migrant als veiligheidsprobleem (securitisering)
 - o Bedreiging voor Nederlandse veiligheid
 - o Bedreiging voor Nederlandse waarden
 - o Bedreiging voor Nederlandse leefbaarheid
- Vijandelijke relatie
 - o Racisme
 - o ‘Wij’ tegenover ‘zij’
- Stimuleren van geweld en repressie
- Uitzonderingstoestand
 - o Crisis
 - o Uitzonderlijke maatregelen

Impliciet necropolitieke narratieven

Migrant als slachtoffer

- Depolitisering
- Deindividualisering
- Rechtvaardiging veiligheidsmaatregelen

Contra-narratieven

- Erkenning migrantenrechten
- Nadruk op veiligheid van migrant
- Migrant als slachtoffer

Appendix: Lijst van primaire bronnen met afkorting

1. AVROTROS (2023). *Verkiezingsdebat 2023* [Video]. Youtube. Geraadpleegd op 29 februari 2024, te <https://www.youtube.com/watch?v=WJaF4UWyMJo> [VKD]
2. Tweede Kamer der Staten-Generaal (2024). *Wetgevingsoverleg. Begrotingsonderdeel Asiel en Migratie*. Commissie: Justitie en Veiligheid. Geraadpleegd op 29 februari 2024, te https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2024A00181 [WGO]
3. Partij Voor de Vrijheid (PVV). *Nederlanders weer op 1. Verkiezingsprogramma 2023*. Geraadpleegd op 29 februari 2024, te <https://www.pvv.nl/images/2023/PVV-Verkiezingsprogramma-2023.pdf> [PVV-VP]
4. Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD). *Ruimte geven. Grenzen stellen. Verkiezingsprogramma 2023-2027*. Geraadpleegd op 29 februari 2024, te <https://www.vvd.nl/wp-content/uploads/2023/09/Verkiezingsprogramma-VVD-2023-2027.pdf> [VVD-VP]
5. Nationaal Sociaal Contract (NSC) (2023). *Tijd voor herstel. Vertrouwen. Zekerheid. Perspectief. Verkiezingsprogramma 2023-2027*. Geraadpleegd op 29 februari 2024, te https://storage.googleapis.com/groep-pieter-website/media/NSC_verkiezingsprogramma_2023.pdf [NSC-VP]
6. GroenLinks-PvdA (2023). *Samen voor een hoopvolle toekomst. Verkiezingsprogramma 2023-2027*. Geraadpleegd op 29 Februari 2024, te <https://groenlinkspvda.nl/wp-content/uploads/2023/10/VKP-DEF-1.pdf> [GP-VP]
7. Rijksoverheid (2023). *Wetsvoorstel tot wijziging Wetboek van Strafrecht en Wetboek van Strafrecht BES omtrent verhoging wettelijke strafmaxima mensensmokkel*. Geraadpleegd op 29 februari 2024, te <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/09/05/tk-wetsvoorstel-wetboek-van-strafrecht-en-wetboek-van-strafrecht-bes-ivm-verhoging-wettelijk-strafmaxima-mensensmokkel> [WV]
8. Verbon, H. (2023). Beperking van de asielinstroom is ook in het belang van linkse partijen. *Volkskrant*. Geraadpleegd op 7 maart 2024, te <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-beperking-van-de-asielinstroom-is-ook-in-het-belang-van-linkse-partijen~b063ceb5/> [VK-O]

9. Reijmer, L. (2024). Overlastgevers Ter Apel belanden voorlopig niet meer achter hoge hekken in sobere locatie na uitspraak rechter. *Volkskrant*. Geraadpleegd op 7 maart 2024, te <https://www.volkskrant.nl/binnenland/overlastgevers-ter-apel-belanden-voorlopig-niet-meer-achter-hoge-hekken-in-sobere-locatie-na-uitspraak-rechter~bca09e6f/> [VK-N]
10. de Gruyter, C. (2024). Geopolitiek trekt asiel- en migratiepact eindelijk vlot. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd op 7 maart 2024, te <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/04/13/geopolitiek-trekt-asiel-en-migratiepact-eindelijk-vlot-a4195948> [NRC-O]
11. van de Wiel, C. (2024). Het nieuwe Europa kijkt eerst naar zichzelf. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd op 7 maart 2024, te <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/03/08/het-nieuwe-europa-kijkt-eerst-naar-zichzelf-a4192525> [NRC-N]
12. van Soest, H. (2024). Sinds de val van het kabinet is nog niks gedaan aan de migratie. *Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd op 7 maart 2024, te <https://www.ad.nl/commentaar/sinds-de-val-van-het-kabinet-is-nog-niks-gedaan-aan-de-migratie~a2193fd8/> [AD-O]
13. Algemeen Dagblad Buitenlandredactie. (2024). Overlevenden melden ongeveer zestig doden op migrantenboot: dagen zonder water. *Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd op 7 maart 2024, te https://www.ad.nl/buitenland/overlevenden-melden-ongeveer-zestig-doden-op-migrantenboot-dagen-zonder-water~ac690b2d/?cb=af5940b01223718d751b54176883a930&cb=a7e70bac7013e05ecc452695db75b574&auth_rd=1&auth_rd=1 [AD-N]
14. Veelo, R. (2024). Streep door verblijfsvergunning bij misdadig gedrag. *Telegraaf*. Geraadpleegd op 7 maart 2024, te <https://www.telegraaf.nl/watuzegt/403412668/streep-door-verblijfsvergunning-bij-misdadig-gedrag> [TG-O]
15. Kossen, E. (2024). Vrees voor nieuwe golf vluchtelingen naar Europa door brandhaard Midden-Oosten: 'Nare boodschap'. *Telegraaf*. Geraadpleegd op 7 maart 2024, te <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1797773336/vrees-voor-nieuwe-golf-vluchtelingen-naar-europa-door-brandhaard-midden-oosten-nare-boodschap> [TG-N]